

Grad Đurđevac, Picokijada i valorizacija Đurđevačkih pijesaka

Višnjić, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:680601>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković”

Jelena Višnjic

**Grad Đurđevac, Picokijada i valorizacija Đurđevačkih
pijesaka**

Diplomski rad

Pula, 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković”

Jelena Višnjic

**Grad Đurđevac, Picokijada i valorizacija Đurđevačkih
pijesaka**

Diplomski rad

JMBAG: 0303083186, redovita studentica

Studijski smjer: Diplomski studij kulture i turizma

Predmet: Nematerijalna kulturna baština

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Povijest; Etnologija i antropologija

Znanstvena grana: Hrvatska i svjetska ranonovovjekovna povijest; Etnologija;

Antropologija; Folkloristika

Mentor: red. prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, svibanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Jelena Višnjić, kandidatkinja za magistru Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli 20. svibnja 2024.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOGA DJELA

Ja, Jelena Višnjić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj diplomski rad pod nazivom „Grad Đurđevac. Picokijada i valorizacija Đurđevačkih pijesaka“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli, 20. svibnja 2024.

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PROMETNA POVEZANOST GRADA ĐURĐEVCA	7
3. SREDNJOVJEKOVNA KONTINENTALNA PROBLEMATIKA	10
3. 1. Arheološka nalazišta i dosadašnja istraživanja	10
3. 2. Povijesni lokalitet Đurđevac – Sošice	11
4. NASTANAK I POVIJEST GRADA ĐURĐEVCA KAO PLEMIČKOGA GRADA	13
4. 1. Povijesni pregled razvoja Đurđevca	13
4. 2. Dvojno vlastelinstvo Đurđevac/Prodaviz	15
4. 3. Obrambeni značaj i uloga đurđevačke utvrde	16
3. 4. Župa sv. Jurja	20
5. IZDOJENA MATERIJALNA KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA	21
5. 1. Stari grad	21
5. 2. Dvor Barnagor	23
5. 3. Vodenica Sveta Ana	23
6. POJAM MANIFESTACIJE	25
6. 1. Mitovi i legende	26
7. LEGENDA O PICOKIMA I TIJEK ODRŽAVANJA MANIFESTACIJE	28
8. VAŽNOST ODRŽAVANJA MANIFESTACIJE	32
9. VAŽNOST ZAŠTITE NEMATERIJALNIH KULTURNIH DOBARA	34
10. OSTALA ODABRANA NEMATERIJALNA KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA	36
10. 1. Pogača z oreji	36
10. 2. Umijeće izrade i sviranja cimbula	37
10. 3. KUD „Petar Preradović” i Đurđevčice	37
10. 4. Podravska naiva	38
11. VALORIZACIJA ĐURĐEVAČKIH PIJESAKA I OSTALE PRIRODNE ATRAKTIVNOSTI	40
11. 1. Đurđevački pijesci	40
11. 2. Valorizacija Đurđevačkih pijesaka	42

11. 3. Bilogora	47
11. 4. Rijeka Drava	48
11. 5. Park šuma Borik	49
12. ZAKLJUČAK	51
LITERATURA I IZVORI	53

1. UVOD

Grad Đurđevac smješta se u središte Podravine i bogat je povijesnim, kulturnim i prirodnim nasljeđem koje privlači pažnju istraživača, turista i ljubitelja kulturne baštine. U sklopu ovog diplomskog rada istražuju se različiti aspekti koji definiraju identitet ovoga grada, od geografskog položaja i prometne povezanosti, preko njegovog nastanka i povijesti kao plemićkoga grada, do važnosti očuvanja materijalne i nematerijalne kulturno-povijesne baštine.

Geografski položaj i prometna povezanost grada Đurđevca temeljni su za razvoj grada i utječu na njegovu ekonomsku i društvenu dinamiku. Đurđevac je strateški smješten na raskrižju prometnih pravaca, što može imati važnu ulogu u regionalnom prometnom sustavu, no još je uvijek čitava Koprivničko-križevačka županija nedovoljno prometno povezana.

Nastanak i povijest grada Đurđevca kao plemićkoga grada iznosi detalje o nastanku i razvoju grada kroz povijest, ističući njegov obrambeni značaj i ulogu đurđevačke utvrde u prošlim vremenima. Povijesni lokaliteti poput Sošica, Staroga grada i Dvora Barnagor svjedoče o bogatoj povijesti ovog područja. Izdvajanje materijalne kulturno-povijesne baštine u radu fokusira se na važne spomenike i lokalitete koji su oblikovali grad. Stari grad, dvor Barnagor i vodenica Sveta Ana predstavljaju kulturološku vrijednost koja se treba čuvati i unaprjeđivati.

Poglavlje o manifestacijama istražuje ulogu mitova i legendi u formiranju kulturnog identiteta grada te njihovu važnost u promociji lokalne kulture i turizma. Važnost održavanja manifestacije naglašava potrebu za kontinuiranim održavanjem kulturnih događaja i manifestacija, kao ključnog faktora u očuvanju kulturnog identiteta i promociji turizma. Važnost zaštite nematerijalnih kulturnih dobara ističe ulogu tradicionalnih običaja, umjetničkih izričaja i kulturnih udruga u očuvanju kulturne baštine grada Đurđevca.

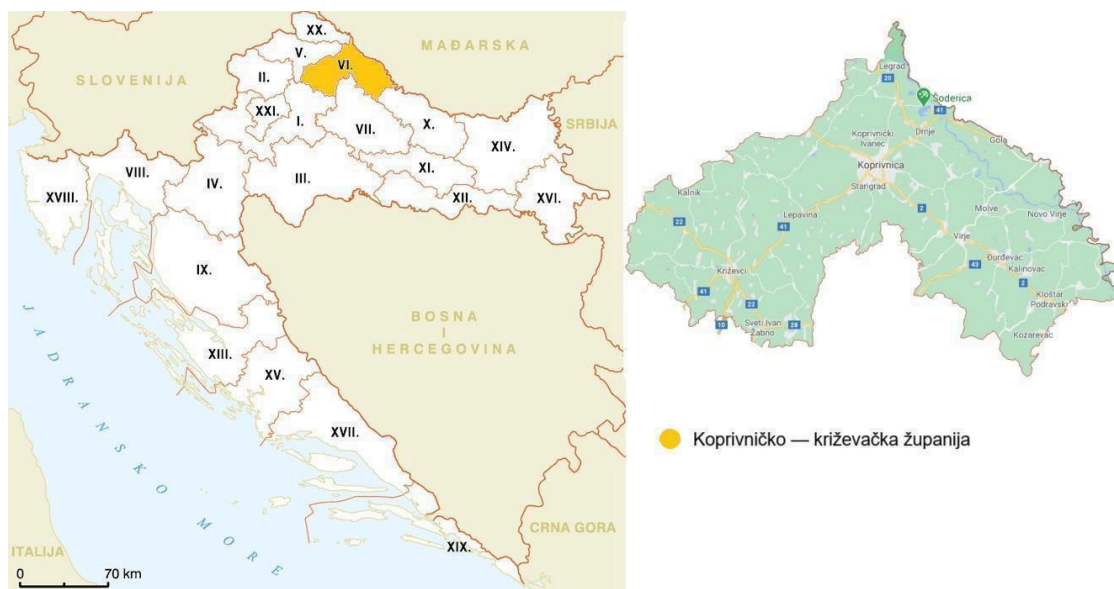
Valorizacija Đurđevačkih pijesaka i ostale prirodne atraktivnosti predstavljaju ključni segment istraživanja, budući da prirodne ljepote poput Đurđevačkih pijesaka, Bilogore, rijeke Drave i parka šume Borik imaju veliki potencijal za razvoj turizma i održivi razvoj lokalne zajednice.

Ovaj diplomski rad ima za cilj analizirati važne aspekte kulturne, povijesne i prirodne baštine grada Đurđevca te predložiti smjernice za održivi razvoj i valorizaciju ovih resursa. Kroz interdisciplinarni pristup i analizu relevantnih izvora, rad će pružiti uvid u bogatu povijest i kulturnu raznolikost ovog područja.

2. GEOGRAFSKI POLOŽAJ I PROMETNA POVEZANOST GRADA ĐURĐEVCA

Koprivničko-križevačka županija nalazi se na sjeverozapadnom dijelu Republike Hrvatske (Slika 1.). Na jugozapadu graniči s Bilogorom, koja istovremeno predstavlja granicu s Bjelovarsko-bilogorskom županijom. Sjeveroistočni dio županije dijeli granicu s Republikom Mađarskom i uglavnom slijedi tok rijeke Drave. Na tom se području primjećuje značajna poljoprivredna aktivnost, uz prisutnost nalazišta nafte i plina. Naselja uz dobru prometnu povezanost s Koprivnicom imaju veći broj stanovnika i bolje razvijenu infrastrukturu u usporedbi s naseljima na kalničkom području. Jedini grad na ovome području uz Koprivnicu je Đurđevac. Planina Kalnik dominira središnjim dijelom županije i uglavnom je obrasla šumom.¹

Grad Križevci jedino su veće naselje na tom području, dok ostala naselja karakterizira ruralna atmosfera s negativnim demografskim trendovima. Koprivničko-križevačka županija smještena je u Panonskoj regiji i pripada centralnim županijama Republike Hrvatske.²

Slika 1. Republika Hrvatska i Koprivničko-križevačka županija

¹ Koprivničko-križevačka županija. (2001.). *Prostorni plan Koprivničko-križevačke županije*. Koprivnica. Hrvatska. Str. 1.-7. dostupno na: https://prostorno-kkz.hr/doc/PROSTORNI_PLAN_KOPRIVNICKO_KRIZEVACKE_ZUPANIJE.pdf (datum pristupa: 12. siječnja 2024.).

² Na i. mj.

Izvor: Samostalna izrada prema: <https://kckzz.hr/images/o-zupaniji/kc-kz-karta-zupanije.jpg>;
<https://www.croatia.eu/images/03-06/zupanije.gif> (datum pristupa: 16. veljače 2024.)

Grad Đurđevac smješten je u istočnom dijelu Koprivničko-križevačke županije, kojoj pripada u administrativnom smislu. Površinski je najmanji od triju gradova u županiji, a njegov teritorij obuhvaća 157,19 km² površine, s populacijom od 7.378 stanovnika, prema popisu iz 2021.³

Đurđevac se nalazi u podravskoj ravnici, između rijeke Drave i sjevernih padina Bilogore. U podravskoj ravnici uočavaju se tri osnovna tipa reljefa: đurđevačke pješčane površine, plodne terase i nizinski prostor uz rijeke, a grad Đurđevac nastao je na spoju tih reljefnih formacija. Njegovo nastajanje je prvenstveno bilo uvjetovano povoljnim geografskim položajem za obranu u burnom srednjovjekovnom dobu. Sadašnji Stari Grad izgrađen je usred močvarnog područja na uzdignutom pješčanom humku. Najstariji dijelovi današnjeg Đurđevca također su formirani na uzdignutim pješčanim humcima s okolnim vlažnim livadama.

Grad se dijeli na urbano naselje Đurđevac i sljedeća prigradska područja: Sveta Ana, Suha Katalena, Severovci, Sirova Katalena, Mičetinac, Grkine, Čepelovac i Budrovac. Đurđevac ima ulogu centralnog mjesta ovog dijela Podravine; tu se nalaze administrativne institucije, srednje škole, galerija, kino, zdravstvene ustanove, trgovinski centri, preko stotinu poduzeća i sportska infrastruktura.⁴

Prometna povezanost Đurđevca obuhvaća cestovnu povezanost preko D2 Varaždin – Virovitica – Osijek, a ističe se i kao čvorište magistrale koja vodi prema Bjelovaru i Zagrebu⁵ te željezničku povezanost koja uključuje liniju Varaždin – Koprivnica – Đurđevac – Virovitica – Osijek – Dalj.⁶ Općenito, Koprivničko-križevačka županija suočava se s izazovom slabije prometne povezanosti, što utječe i na grad Đurđevac.

³ PORA. Grad Đurđevac. dostupno na: <https://pora.com.hr/grad-durdevac/> (datum pristupa: 13. veljače 2024.).

⁴ Grad Đurđevac. *Geografski položaj*. dostupno na: <https://djurdjevac.hr/o-durdevcu/geografski-polozaj/> (datum pristupa: 16. prosinca 2023.).

⁵ Na. i. mj.

⁶ Grad Đurđevac. dostupno na: <https://djurdjevac.hr/wp-content/uploads/2021/07/Brosura.pdf> (datum pristupa: 13. veljače 2024.).

Nedostatak adekvatne prometne infrastrukture predstavlja izazove sa značajnim utjecajem na gospodarski i društveni razvoj Koprivničko-križevačke županije i grada Đurđevca. Slabija prometna povezanost rezultira otežanim pristupom tržištu, što ograničava konkurentnost lokalnih poduzeća i smanjuje mogućnosti za ekonomski rast. Također, nedostatak učinkovitosti i brzine prometne povezanosti može smanjiti privlačnost županije za ulagače, što dodatno utječe na razvoj gospodarstva i stvaranje novih radnih mjesta. Otežano komuniciranje i putovanje između različitih dijelova županije mogu negativno utjecati na kvalitetu života stanovnika i poslovanje lokalnih poduzeća. Slijedom toga, slabija prometna povezanost može potaknuti odlazak ljudskih resursa u druge regije i zemlje koje nude bolje mogućnosti za posao i život, što dovodi do smanjenja radne snage i gubitka vještina. Grad Đurđevac suočava se s demografskom depopulacijom, što potvrđuju podaci prema popisu stanovništva. *Prema popisu iz 2011., grad je imao 8.264 stanovnika⁷, dok je u popisu iz 2021. zabilježeno 7.378 stanovnika⁸.* Konačno, nedostatak dobre prometne infrastrukture može ograničiti turistički potencijal županije i grada Đurđevca, čime se sprječava dolazak posjetitelja i razvoj turističke industrije, što ima dodatni utjecaj na lokalnu ekonomiju i zapošljavanje. Ulaganje u poboljšanje prometne infrastrukture ključno je za održivi razvoj županije i unapređenje kvalitete života stanovništva.

⁷ Grad Đurđevac. *Geografski položaj*. dostupno na: <https://djurdjevac.hr/o-durdevcu/geografski-položaj/> (datum pristupa: 14. veljače 2024.).

⁸ PORA. *Grad Đurđevac*. dostupno na: <https://pora.com.hr/grad-durdevac/> (datum pristupa: 14. veljače 2024.).

3. SREDNJOVJEKOVNA KONTINENTALNA PROBLEMATIKA

Nedovoljno istražena naselja kao arheološki lokaliteti, doveli su do nedostatka znanja o povijesti i životu u srednjovjekovnoj kontinentalnoj Hrvatskoj. Ipak, radi nekih istraživanja arheoloških nalazišta, može se preciznije odrediti kako je nekad izgledao život na ovom području. Neka naselja, crkve, utvrde ili gradine te vlastelinstva koja su upravljala ovim područjima mogu se precizirati na točne lokacije. Problem se veže oko različitih naziva istih lokacija i mjesta u različitim pisanim izvorima pa onda i njihovo smještanje na geografsko područje. U sljedećem će se navesti dosadašnja istraživanja arheoloških nalazišta i istraženi povijesni lokalitet Sošice.

3. 1. Arheološka nalazišta i dosadašnja istraživanja

*Arheološka nalazišta pružaju važne izvore informacija koje omogućuju proučavanje načina života, kulturnog razvoja i civilizacije čovjeka od starijeg kamenog doba do ranog srednjeg vijeka. Ova nalazišta, koja su često slojevita po vremenu nastanka, kompleksno predstavljaju materijalnu i duhovnu kulturu određenog razdoblja.*⁹ Istraživanja arheoloških nalazišta na području Gornje Komarnice¹⁰ pokrenula je sredinom 1960-ih Sonja Kolar, što je rezultiralo pokušajem prve sustavne organizacije poznatih nalazišta u blizini Koprivnice. Osnivanjem Muzejskog društva sjeverozapadne Hrvatske, okupljeni su gotovo svi relevantni muzeji i galerije na tom području. Prvi broj Muzejskog vjesnika, kao glasila Društva, objavljen je 1978., a Sekcija arheologa i preparatora 1990. izdala je Registar arheoloških nalazišta sjeverozapadne Hrvatske, koji je kasnije ažuriran i objavljen ponovno 1997. U tom registru evidentirana su sva poznata tamošnja arheološka nalazišta, s osnovnim podacima o svakom od njih, sortirana abecednim redoslijedom prema lokaciji. Zorko Marković, arheolog iz Muzeja grada Koprivnice, vodio je istraživanja na području Gornje Komarnice u suradnji s Ivanom Zvijercem iz Torčeca. U ažuriranom Registru iz 1997. evidentirano je 96 lokaliteta iz prapovijesnih razdoblja, 54 antička lokaliteta i čak 141 lokalitet pripisan srednjem vijeku. Bitno je napomenuti da su mnogi od tih

⁹ Hrvatska enciklopedija. *Arheološka nalazišta*. dostupno na: <https://enciklopedija.hr/clanak/arheoloska-nalazista> (datum pristupa: 20. travnja 2024.).

¹⁰ Nekadašnji naziv za upravnu jedinicu u današnjoj gornjoj Podravini.

lokaliteta podijeljeni u više prostornih položaja ili segmenata, a također su uključeni i pojedinačni slučajni nalazi. Tijekom vremena, postalo je očito da mnogi od tih lokaliteta zahtijevaju novi terenski pregled jer su uključeni na temelju ograničenog broja artefakata, poput keramičkih ulomaka posuđa. U Registru je među srednjovjekovnim lokalitetima često teško razlučiti ranosrednjovjekovne od kasnijih lokaliteta jer se često koristi opći termin *srednji vijek* kao oznaka povijesnog razdoblja. Dok se neki lokaliteti mogu pokušati rekonstruirati na temelju opisa i karakteristika, precizno pozicioniranje je otežano zbog nedostatka točnih koordinata. Pozicioniranje se često provodi samo na razini sati i minuta, bez sekundi, što može rezultirati nepreciznim određivanjem položaja lokaliteta. Ovakav pristup ostavlja mogućnost da se lokaliteti pozicioniraju unutar radijusa od 1,5 km, što nije u skladu s modernom arheološkom metodologijom. Osim toga, unutar takvog radijusa, može se nalaziti više lokaliteta ili jedan raspoređen u više segmenata, što dodatno komplicira tumačenje i analizu arheoloških lokaliteta.¹¹

3. 2. Povijesni lokalitet Đurđevac – Sošice

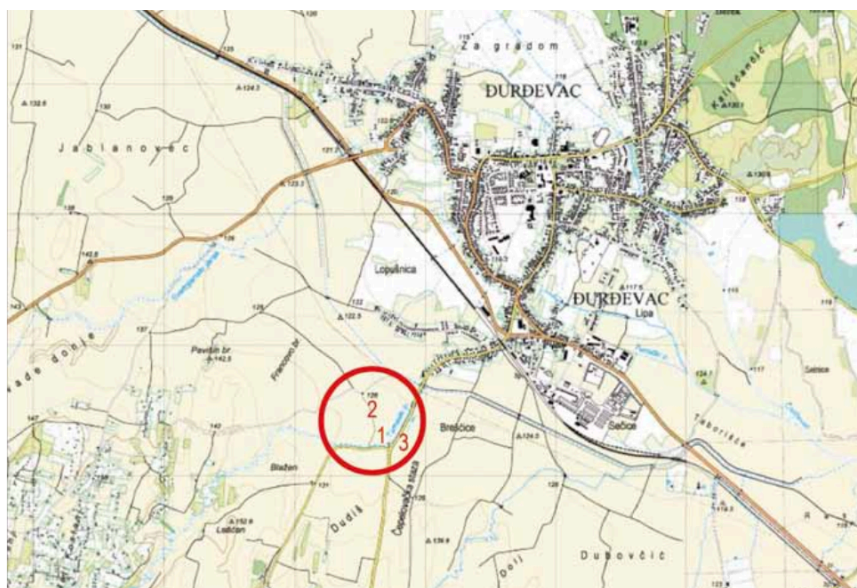
Postojala je određena zbunjenost spominjanja Đurđevca i lokaliteta Sošice u dokumentima sve do kraja 15. stoljeća, a izazvalo je rasprave među povjesničarima. Dokumenti su, za iste objekte, posjede i sela, koristili različite nazive, što je dovelo do određenih konfuzija. No, tek od druge polovice 14. stoljeća možemo govoriti o osnivanju naselja.¹² Najnovija su istraživanja arheološkog lokaliteta Đurđevac — Sošice (Slika 2.), provedena u okviru četiriju arheoloških istraživanja od strane Muzeja grada Koprivnice između 2016. i 2019. Istražen je razvoj srednjovjekovnih sakralnih objekata i pridruženog groblja kroz četiri faze ukopa. Ovaj lokalitet poznat je već duže vrijeme i često je nazivan *Pri turnu* ili *Za turnom*¹³, radi ostataka crkvenog zvonika vidljivih još u prvoj polovici 20. stoljeća. Istraživanja su potvrdila da se mjesto koristilo kao groblje prije izgradnje najstarije poznate crkve iz 12. ili prve polovice 13. stoljeća, što je dokumentirano u jednom spisu iz 1270. Prvotna crkva vjerojatno je bila drvena, dok je prva zidana crkva podignuta oko 1300. i korištena s manjim

¹¹ Čimin, R. (2022.). *Arheološki genom Podravine (Razvoj i prostorna organizacija srednjovjekovnih posjeda na području Gornje Komarnice)*. Koprivnica: Meridijani. Str. 10.-11.

¹² Isto, str. 381.

¹³ *Pri zvoniku* ili *iza zvonika*.

promjenama do prijelaza iz 15. u 16. stoljeće, kada se gradi veća kasnogotička crkva s pripadajućim zvonikom na zapadnom pročelju. Tijekom tog razdoblja, područje oko crkve i njezine okolice koristilo se kao groblje, a arheološka su istraživanja otkrila 243 kosturna groba. Brojni grobni nalazi svjedoče o važnosti ovog sakralnog lokaliteta, oko kojeg se širilo naselje prema sjeveru (Sošice 2) i jugoistoku (Sošice 3). Rezultati provedenih arheoloških i povijesnih istraživanja potvrđuju da se tijekom srednjeg vijeka na Sošicama nalazilo sjedište značajne župe sv. Jurja u okviru Gornjo-komarničkog arhiđakonata, kao i trgovačko središte naselja u okviru dvojnog vlastelinstva Prodaviz/Đurđevac.¹⁴

Slika 2. Položaj lokaliteta Đurđevac – Sošice na topografskoj karti

Izvor: Čimin, R. (2021.). Počelo srednjovjekovnog Đurđevca na položaju Sošice. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 54 (1), <https://doi.org/10.52064/vamz.54.1.22> Str. 413.

¹⁴ Čimin, R. (2021.). Počelo srednjovjekovnog Đurđevca na položaju Sošice. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 54 (1), <https://doi.org/10.52064/vamz.54.1.22> Str. 411.-412. (datum pristupa: 14. ožujka 2024.).

4. NASTANAK I POVIJEST GRADA ĐURĐEVCA KAO PLEMIČKOGA GRADA

U nastavku je najprije riječ o povijesnom razvoju grada Đurđevca. Nadalje će se opisati dvojno vlastelinstvo Prodaviz/Đurđevac, obrambeni značaj današnje utvrde Stari grad i Župa sv. Jurja.

4. 1. Povijesni pregled razvoja Đurđevca

Grad Đurđevac sadrži arheološke artefakte koji svjedoče o naseljenosti šireg područja grada još od prapovijesti. U rimsko doba, kroz današnju đurđevačku Podravinu prolazili su važni cestovni koridori, što potvrđuje kartografski prikaz rimskih cesta, poznat kao *Tabula Peutingeriana*.¹⁵ Te ceste su prolazile sljedećim gradovima: Ljubljana, Ptuj, Petrijanec, Ludbreg, Kunovac Breg, Koprivnica, Draganovec, Virje, Sopje i Osijek.¹⁶ Bile su ključne za vojsku, trgovinu i komunikaciju i uz njih su se nalazile stanice, miljokazi i stražarski tornjevi.¹⁷ U srednjem vijeku, razvoj naselja poput Đurđevca, Sušice, Prodavića i Hotove bio je povezan s istim antičkim rutama. Nalaz srebrnih *keltskih novčića*¹⁸ 1887., prvotno kovanih u 1. st. pr. Kr. dodatno potvrđuju dugu povijest naseljenosti ovog područja. Godine 1887. Josip Pavec, stanovnik Đurđevca, otkrio je značajan broj drevnog novca dok je čistio bunar u svojem vinogradu na brdu Kostajn. Novac je bio u obliku srebrnih tetradrahmi, poznatih kao barbarsko-keltski novac, kovan u I. stoljeću prije Krista od strane Taurisaca. Prema Vladimiru Miholeku, takav novac pronađen je u rasponu od 160 do 400 primjeraka. Na jednoj strani novčića prikaz je Apolonove glave, dok se na drugoj strani nalazi stilizirani konjić. U Republici Hrvatskoj postoji tek 107 primjeraka ovakvog novca koji se čuva u Arheološkom muzeju u Zagrebu, dok se ostatak nalazi

¹⁵ Šulc, I. i Zagoda, I. (2015.). *Tabula Peutingeriana*. *Geografski horizont*, 61. (2.), Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/304820> Str. 93. (datum pristupa: 15. veljače 2024.).

¹⁶ Zvonar, I. (2011). Nekoliko crtica o povijesti Đurđevca. *Cris*, XIII (1), Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79808> Str. 290. (datum pristupa: 15. veljače 2024.).

¹⁷ Isto, str. 290.

¹⁸ Na. i. mj.

u Londonu u Britanskom muzeju te u Budimpešti u Mađarskom nacionalnom muzeju.¹⁹

Ovu regiju tijekom vremena prate složeni obrasci društvenih odnosa i političkih promjena. Početak razvoja grada je u srednjem vijeku, u obliku feudalnog društvenog uređenja. Prije nego što je postao grad, odnosno vlastelinstvo, u 12. stoljeću, ovi krajevi bili su pod vlašću Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva. To je razdoblje promjena i utjecaja koji su oblikovali temelje budućeg razvoja Đurđevca. Feudalni sustav u srednjovjekovnoj Hrvatskoj obilježen je složenim odnosima vlasti, vlastelinstva, crkve i kmetstva. Upravo su ti odnosi bili temeljna struktura društva, gdje su vlastelini, kao zemljoposjednici, imali ključnu ulogu u kontroli posjeda i nadzoru nad lokalnim stanovništvom. U regiji Đurđevca, tragovi feudalnog sustava jasno su vidljivi u posjedima koje su dijelili kraljevi, banovi i vlastelin Prodavić, vezani uz bana Mikca Mihaljevića.

Prema povjesničaru Ranku Pavlešu²⁰, prvi spomen imanja *Oxzeu Sengurg* datira iz 1237., što ukazuje na postojanje crkve uz naselje. Ta crkva je također spomenuta u ispravi iz 1270., gdje se navodi i cesta koja vodi prema Selu sv. Jurja na granici posjeda Prodaviz. Dalje spominjanje naselja i crkve sv. Jurja nalazi se u dokumentima iz 14. stoljeća, prenesenih od strane hrvatskog povjesničara Rudolfa Horvata. On piše o *crkvi sv. Ivana i castrumu* u Sušici u 14. stoljeću, tvrdeći da su se nalazili na istoj lokaciji kao tzv. *Selo svetog Jurja*, koje je danas poznato kao *Pri turnu* ili *Za turnom*. Horvat navodi da se Sušica prvi put spominje u pisanim izvorima 1341., dok se Sušica i Đurđevac prvi put zajedno spominju u ispravi iz 1346. Horvat je očito smatrao današnji Stari grad kao đurđevačku utvrdu, dok je Sošice povezo s lokalitetom *Pri turnu*. U Zapisu o *in villi Zenthgurg de Zuhalog* iz 1367. u kojem Ranko Pavleš *Zuhalog* povezuje sa Svetojanskim potokom²¹ koji protječe sjeverozapadno od lokaliteta, ponovno se spominje crkva s naseljem.²²

¹⁹ Miholek, V. (2010.). Prilozi poznavanju povijesti sela Sveta Ana pokraj Đurđevca. *Podravski zbornik*, (36), Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/227866>. Str. 162. (datum pristupa: 15. veljače 2024.).

²⁰ Pavleš, R. (2013.). *Podravina u srednjem vijeku: Povijesna topografija srednjovjekovne Gornje Komarnice (Iudbreška, koprivnička i đurđevačka Podravina)*. Koprivnica: Meridijani.

²¹ *Svetojanski potok blizu naselja Sveta Ana nekada se nazivao Sušica.*

²² Čimin, R. (2021.). Počelo srednjovjekovnog Đurđevca na položaju Sošice. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 54 (1), <https://doi.org/10.52064/vamz.54.1.22>. Str. 413. (datum pristupa: 14. veljače 2024.).

4. 2. Dvojno vlastelinstvo Đurđevac/Prodaviz

U srednjem vijeku, povijest Đurđevca treba istražiti kroz *đurđevečko-prodavizko vlastelinstvo*, koje je, vjerojatno, kao i mnogi drugi posjedi, nastalo preuređivanjem starih županija ili njihovih dijelova u privatno vlasništvo. Prema nekim pokazateljima, ono što je kasnije postalo vlastelinstvo, prvotno je dodijeljeno Nijemcu Corradu, sinu Harmecha, od strane kralja Bele IV.²³ U popisu župa Zagrebačke biskupije 1334. i 1501. spominje se crkva sv. Jurja, unutar arhiđakonata Komarnica. U 14. stoljeću, tijekom vladavine Anžuvina nad hrvatskim zemljama, ovo područje pripadalo je slavonskome banu Mikcu Mihaljeviću (1325. – 1343.) i njegovim sinovima koji su stekli neke posjede u blizini Đurđevca i na Hotvi²⁴. Krajem 14. i početkom 15. stoljeća na vlastelinstvima Đurđevcu i Prodaviću formirala su se trgovišta, a oba su 1439. imala vlastelinske mitnice.²⁵

Đurđevac dolazi pod vlast kralja Žigmunda Luksemburškog (1387. – 1437.), u početku 15. stoljeća kada prisvaja Stjepanova imanja.²⁶ Prema Ranku Pavlešu²⁷, Stjepan je 1396. opljačkao Mikčevu udovicu Uršulu, a grad je tada zabilježen kao *castrum Zenthgywrgh*, što govori o postojanju utvrde. Radi financijskih problema, Žigmund je iste posjede stavio pod zalog i kasnije ih predao hrvatskom banu Matku Talovcu (1435. – 1444.). Sredinom 15. stoljeća, nakon smrti bana, grofovi Celjski proglasili su se banovima Hrvatske i prisvojili njegove posjede. U sukobima Celjskih i Ivana Hunyadija (1387. – 1456.), koji je tada upravljao ugarsko-hrvatskom državom kao *gubernator*, stradalo je veliko područje Podravine, posebno Đurđevac i Prodavić, koji su nakon toga došli pod vlast kralja Matije Korvina (1458. – 1490.). Zahvaljujući trgovini, suradnji i vezama s Matijom Korvinom, plemićka obitelj Ernušt stekla je veliko posjedstvo 1477. u Podravini. Nakon smrti slavenskog bana Ivana Ernušta

²³ Zvonar, I. (2011). Nekoliko crtica o povijesti Đurđevca. *Cris*, XIII (1), Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79808>. Str. 291. (datum pristupa: 15. veljače 2024.).

²⁴ *Cesta koja prolazi kroz dolinu potoka Hotove nalazila se otprilike na trasi današnje ceste kroz sela Hampovica, Šemovci i Rakitnica. Na trasama tih antičkih putova u srednjem vijeku došlo je do razvoja naselja i posjeda kao što su Prodavić, Đurđevac, Hotova, Sušica i drugih*; Zvonar, I. (2011.). *Nekoliko... str. 290. ...potok Hotova prema nekim izvorima možda je prolazio kroz poručje Miholjanca*; dostupno na: <https://podravske-sirine.com.hr/arhiva/14061>.

²⁵ Na i. mj.

²⁶ Isto, str. 291.-292.

²⁷ Pavleš, R. (2013.). *Podravina u srednjem vijeku: Povijesna topografija srednjovjekovne Gornje Komarnice (Iudbreška, koprivnička i đurđevačka Podravina)*. Topografija srednjovjekovne Križevačke županije. Koprivnica: Meridijani. Str. 172.

(1473. – 1476.), njegovi sinovi Ivan i Sigismund dobivaju od kralja Matije Prodavić, Koprivnicu, Đurđevac i cjelokupno kraljevsko pravo na međimurske utvrde Štrigovu i Čakovec. U gradu Zagrebu, u lapidariju Hrvatskog povijesnog muzeja čuva se spomen-ploča Sigismunda Ernušta iz 1488. koja je stajala iznad ulaza u Stari grad Đurđevac. Ivan Ernušt 1505., nakon smrti Sigismunda, daje podavska posjedništva Baltazaru Baćanu u zakup.²⁸

Početakom 16. stoljeća, đurđevačko vlastelinstvo bilo je jedno od najvećih u tadašnjoj srednjovjekovnoj Slavoniji. Obuhvaćalo je oko 600 domaćinstava, što ga je činilo najvećim u Podravini. Nakon smrti Gašpara Ernušta, posljednjeg muškog potomka iz te obitelji, godine 1541., kći hrvatskog bana Petra Keglevića (1539. – 1542.), udovica Ana, nastojala je zadržati obiteljske posjede. Međutim, Petar i njegovi sinovi nezakonito su prisvojili Međimurje, Đurđevac, Prodavić i Koprivnicu. Kralj Ferdinand I. Habsburgovac (1527. – 1564.) 1548. povjerio je Koprivnicu, Đurđevac i Prodavić svojem kapetanu Luki Sekelji. Ferdinand I. je Sekelju 1544. imenovao *kapetanom svoje vojske u tri granične utvrde od najvećeg obrambenog značenja, u Đurđevcu, Prodaviću i Koprivnici*.²⁹ Osnivanjem Koprivničke vojne granice, koja se kasnije nazivala Varaždinski generalat ili Varaždinska vojna granica, uz Koprivnicu i Đurđevac kao središta, započeo je razvoj Slavonske vojne granice. U drugoj polovici 15. i tijekom 16. stoljeća dolazi do raspadanja velikih vlastelinstava, ratnih razaranja te formiranja vojnograničarskog sustava obrane. Sve te promjene imaju utjecaj na prirodne i kulturne karakteristike Podravine. Kartografski izvori iz tog vremena pokazuju povećanu sječū šuma, česte poplave šireg dravskog zaleđa te jaču eroziju tla. Istaknuta je i važnost određenih prometnih pravaca radi boljeg povezivanja vojnih utvrda, dok vlastelinstva i njihova naselja ustupaju prostor utvrđenim vojnim naseljima.³⁰

4. 3. Obrambeni značaj i uloga đurđevačke utvrde

²⁸ Zvonar, I. (2011.). Nekoliko crtica o povijesti Đurđevca. *Cris*, XIII (1), Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79808>. Str. 291.-292. (datum pristupa: 15. veljače 2024.).

²⁹ Na i. mj.

³⁰ Na i. mj.

Đurđevačka tvrđava bila je ključna točka tijekom turskih osvajanja, pružajući sklonište i zaštitu od Turaka. Od 1548. do 1737. tvrđava je imala vojničko značenje i stalno je bila naseljena posadom graničara, hrvatskih haramija te njemačkih plaćenika i husara. Branitelji Đurđevca čuvali su granicu *predziđa kršćanstva*, kako je rekao papa Lav X. To je bio važan dio povijesti Đurđevca, čuvajući integritet i sigurnost regije tijekom nesigurnih i nemirnih vremena.³¹ Nakon pada Virovitice 1552., Đurđevac je postao izloženiji osmanskim napadima, no unatoč tome, utvrda u Đurđevcu nikada nije bila osvojena. Ovi događaji doveli su do stvaranja *Legende o Picokima* ili *Picokijade*, prema kojoj su branitelji, na inicijativu mudre starice, ispalili pečenog pijetla iz topa kako bi obmanuli osmanske napadače, sugerirajući da imaju dovoljno hrane i mogu izdržati opsadu. Ulama-beg i njegovi vojnici, prevareni ovim trikom, povukli su se i odustali od napada. Kao spomen na ove događaje, u Đurđevcu se već više od četiri desetljeća svake godine krajem lipnja održava tradicionalna manifestacija *Picokijada*, koja rekonstruira bitku protiv Osmanlija i promiče kulturne vrijednosti pučkog stvaralaštva. Ova manifestacija, uz potporu Ministarstva kulture, uvrštena je na popis nematerijalne kulturne baštine.³²

U drugoj polovici 16. stoljeća đurđevačka utvrda bila je više puta ojačana i renovirana, a godine 1554. u njoj je bilo smješteno 100 konjanika i 83 pješaka, dok je 1577. vojna posada činila 230 vojnika, među kojima su bili i njemački pješaci. Povjerenstvo kralja Ferdinanda 1563. donosi niz podataka o stanju đurđevačke utvrde. Povjerenstvo je u svom izvješću nakon posjete Đurđevcu primijetilo da je to *drevna tvrđava s najvećim nedostatkom u tome što je teško proširiti ili nadograditi bilo kakav novi obrambeni sustav oko nje*. Također, mekano i vlažno tlo nije bilo pogodno za gradnju. Stoga su kralju čak sugerirali da *napusti obranu Đurđevca ili ostavi samo stražu u jednoj kuli radi održavanja veza na tom dijelu granice*. Kad je 1578. formirana Vojna granica od Đurđevca na Dravi do Siska na Kupi i Savi, izgradnjom novih utvrda i tvrđava stvorena je obrambena granica koja je uspješno branila pokušaje novih osmanskih osvajanja.³³

³¹ Hodalić, I. (2012.). *Iz povijesti đurđevačke Podravine – kako su hrvatski krajišnici "zarobili" Napoleona 1796. godine*. Zagreb: Matica hrvatska ogranak Đurđevac. Str. 19.

³² Zvonar, I. (2011.). Nekoliko crtica o povijesti Đurđevca. *Cris*, XIII (1). Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79808> Str. 291.-292. (datum pristupa: 15. veljače 2024.).

³³ Na i. mj.

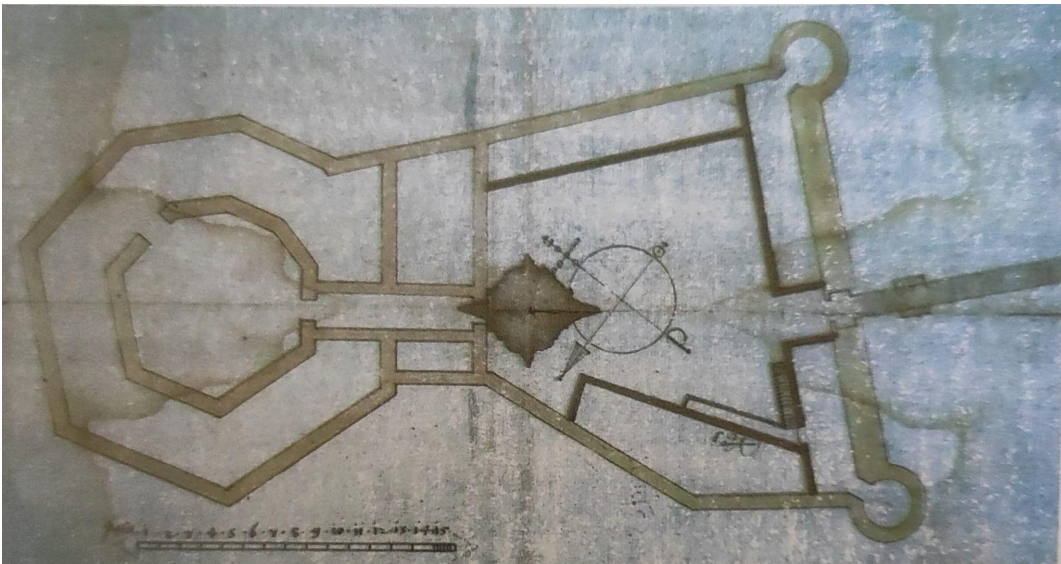
Tijekom 16. stoljeća, Đurđevac je bio izložen mnogim turskim napadima. Turska je vojska 1575. pokušala zauzeti tvrđavu, ali neuspješno. Bijesni neuspjehom, Turci su zapalili dvije crkve, uključujući nedavno izgrađenu crkvu svetog Jurja pri Turnju. Rudolf Horvat i Paškal Cvekan zaključuju da je spaljena upravo ova crkva, a obzirom da je u okolici ona bila najbliža, njihova su razmišljanja vjerojatno ispravna.³⁴ Iste je godine preko rijeke Drave pohod rezultirao otimanjem stoke i pljačkanjem. Branitelji Đurđevca su se suočili s dvije bitke protiv Turaka 1576., od kojih su se uspješno obranili, iako su se Turci pokušali popeti na bedeme tvrđave. Sljedeće godine, tijekom bitke, Turci su zauzeli i zarobili dio branitelja. Veliki broj turskih vojnika krenuo je prema Đurđevcu 1577., s ciljem osvajanja tvrđave, koristeći lukavstvo kako bi iznenadili branitelje. U bitci koja je uslijedila, mnogi branitelji su poginuli ili bili zarobljeni. Unatoč tome, vojnička posada u tvrđavi je ostala jaka, s 230 vojnika, uključujući hrvatske haramije, njemačke plaćenike i husare. Turci su pokušali osvojiti tvrđavu 1579. i 1580., ali su odbačeni. U jednom od posljednjih turskih, odnosno vlaških napada 1586., unatoč teškoj zimi, Đurđevac je opet bio napadnut, ali ponovno bezuspješno.³⁵

Bitka kod Siska 22. lipnja 1593. označila je početak slabljenja osmanlijske vojske na ovim prostorima. Dobro opremljena i velika turska vojska doživjela je poraz od manje domaće vojske u samo sat vremena. Hasan-paša Predojević, vođa turske vojske, izgubio je bitku i život, utopivši se u rijeci Kupi, kao i njegovi suradnici. Ban Toma Erdödy opisao je taj događaj *Gospinim i Božjim djelom*. Od sredine do kraja 16. stoljeća, područje Virovitice, Đurđevca i Koprivnice je opustošeno, srušeno i spaljeno. Jezgra Varaždinskog generalata tada su Križevci i Koprivnica. Jače osmanlijske provale u Podravinu prestale su od 1632., a stanovništvo se postupno naseljava. Kroz to je vrijeme utvrda Đurđevac odigrala važnu ulogu u obrani okolnog područja. Godine 1657., poznati kraljevski inženjer i graditelj Martin Stier naslikao je i opisao tadašnju utvrdu Đurđevac i predložio plan njezine obnove (Slika 3.). Stier je dao detaljan opis močvarnog područja oko Đurđevca, milju udaljenog od rijeke Drave i izvješće o naselju koje je bilo okruženo močvarama, ističući njegovu prirodnu

³⁴ Čimin, R. (2021.). Počelo srednjovjekovnog Đurđevca na položaju Sošice. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 54 (1), str. 411.-444. <https://doi.org/10.52064/vamz.54.1.22> (datum pristupa: 14. ožujka 2024.).

³⁵ Hodalić, I. (2012.). *Iz povijesti đurđevačke Podravine – kako su hrvatski krajišnici "zarobili" Napoleona 1796. godine*. Zagreb: Matica hrvatska ogranak Đurđevac. Str. 26.

zapreku za neprijateljske napade. Utvrda, iako malena, nije bila dovoljno obranjiva prema Stierovom planu. Navodi su pokazali potrebu za temeljnom obnovom utvrde, no ona nikada nije provedena prema Stierovim prijedlozima zbog promjene strategije vojnih operacija. Iako nije posebno spomenuta u 17. i 18. stoljeću ili za vrijeme Vojne granice, koristila se u razne vojne svrhe.³⁶

Slika 3. Plan obnove utvrde Martina Stiera

Izvor: Hodalić, I. (2012.). *Iz povijesti đurđevačke Podravine – kako su hrvatski krajišnici "zarobili" Napoleona 1796. godine*. Matica hrvatska ogranak Đurđevac. Zagreb. Str. 28.

Krajem 19. stoljeća, pored tvrđave nalazila se pletionica svile, a od 1892. do 1902. unutar nje je djelovala Djevojačka đurđevačka škola, pod vodstvom Sestara milosrdnica. Nakon Drugog svjetskog rata utvrda se koristila u razne svrhe, ali ne dobiva potrebnu brigu oko održavanja. S obzirom na starost i nedovoljno održavanje, stari grad je trebao temeljitu obnovu, koja je započela 1985., a najveća financijska sredstva osigurala je Skupština općine Đurđevac. Uz obnovu, provedena su i arheološka istraživanja i konzervatorski radovi, što je trajalo dvadesetak godina.³⁷

Danas je utvrda spomenik kulture I. kategorije, jedinstveni fortifikacijski objekt šireg područja kontinentalne Hrvatske. Povijesni je i kulturni simbol Đurđevca i Podravine.

³⁶ Hodalić, I. (2012.). *Iz povijesti đurđevačke Podravine – kako su hrvatski krajišnici "zarobili" Napoleona 1796. godine*. Zagreb: Matica hrvatska ogranak Đurđevac. Str. 27.

³⁷ Isto, str. 28.

U utvrđi se danas nalazi galerija uz stalnu postavu zavičajnih zbirka slika s bogatom galerijskom aktivnošću te prostori za održavanje izložbi. Također, čuva se donacija slika Ivana Lackovića Croate, najvećeg slikara naivne umjetnosti, koji je poklonio zbirku svojem zavičaju i Podravini. Danas ova zbirka predstavlja jednu od najvećih u ovom dijelu Hrvatske, obuhvaćajući više od 2.000 slika različitih stilova mnogih domaćih i stranih slikara, uključujući i djela samog Ivana Lackovića.³⁸

3. 4. Župa sv. Jurja

Današnja crkva sv. Jurja u Đurđevcu izgrađena je 1928./1929., a župa prema izvorima djeluje od 1270. Novosagrađena crkva spaljena je 1575. od strane Osmanlija, a župa prestaje djelovati do početka 17. stoljeća. U tvrđavi u to vrijeme ostaju samo vojnici. Franjevci Josip i Ivan 1614. obnavljaju đurđevačku župu. Na područje đurđevačke utvrde, vojska je naseljavala, gradila kuće i dijelila zemljišta hrvatskim katoličkim doseljenicima. U neposrednoj blizini utvrde, na povišenim dijelovima močvarnog područja formiralo se novo naselje i izgrađena je crkva Blažene Djevice Marije. Pod župu u 18. stoljeću spadala su sela Mičetinac, Šemovec, Sveta Ana, Budrovac i Čepelovac. Budući da je izgrađena na močvarnom području, crkva B. D. M. u lošem je stanju i propada kao građevina do 1824. Iste se godine gradi nova crkva, pod zaštitom sv. Jurja.³⁹

³⁸ Hodalić, I. (2012.). *Iz povijesti đurđevačke Podravine – kako su hrvatski krajišnici "zarobili" Napoleona 1796. godine*. Zagreb: Matica hrvatska ogranak Đurđevac. Str 28.

³⁹ Isto, str. 36.-38.

5. IZDOJENA MATERIJALNA KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA

Izdvojena materijalna kulturna baština grada Đurđevca opisana je u nastavku, a u nju se ubraja utvrda Stari grad, Dvor Barnagor i Vodenica Sveta Ana.

5. 1. Stari grad

Vrijeme građenja utvrde i njezini graditelji nisu potvrđeni. Prema Krešimiru Šalamonu⁴⁰, utvrda može biti izgrađena već u rimskom dobu, budući da je ovo područje, radi uzvisine, bilo pogodno za izgradnju nastamba. Kroz stoljeća kasnije, dolaskom Slavena, a potom napada Osmanlija, utvrda se nadograđivala. Gradnja utvrde, prema Ranku Pavlešu⁴¹, može se smjestiti oko 1378., kada su Đurđevcem vladali Mikčevići, budući da zapis iz 1396. govori o postojanju castruma *Zenthgywrgh*, utvrde Stari grad. Prema Damiru Miletiću⁴², u utvrdi je 1488. boravio Sigismund Ernušt i njegov grb nalazio se iznad glavnog ulaza na središnjoj kuli utvrde. Grb je među najljepšim primjerima Korvinove renesanse u sjevernoj Hrvatskoj.⁴³ Originalni grb sada se čuva u Povijesnom muzeju Hrvatske u Zagrebu, dok se replika nalazi u unutrašnjem dvorištu utvrde. Grb je ukrašen stiliziranim trakama i plodovima voća, što odražava renesansni stil toga vremena.⁴⁴ Sigismund Ernušt bio je visoko rangirani pripadnik društvene elite i jedan od najbogatijih velikaša tog razdoblja.⁴⁵

Đurđevačka fortifikacija Stari grad stoljećima je služila kao obrambeni objekt, a vjerojatno je izgrađena kao nepravilni višekutni oblik u prvoj polovici 14. stoljeća. Pred njom se protezalo prostrano dvorište s uglatim kulama oko kojeg se formiralo podgrađe. Tijekom borbenih stoljeća, tvrđava se bila preuređivala i proširivala, a

⁴⁰ Šalamon, K. (1980.). Iz povijesti đurđevačkog starog grada. *Podravski zbornik*, (6), 344-356. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/233688> (datum pristupa: 14. ožujka 2024.).

⁴¹ Pavleš, R. (2013.). *Podravina u srednjem vijeku Povijesna topografija Srednjovjekovne Gornje Komarnice (Iudbreška, koprivnička i đurđevačka Podravina)*. Koprivnica: Meridijani. Str. 172.

⁴² Miletić, D. (2012.). *Plemićki gradovi kontinentalne Hrvatske*. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske. Str. 58.

⁴³ Kruhek, M. (1985.). Povijesni osvrt na postanak starog grada u Đurđevcu. *Đurđevac – stari grad – konzervatorska studija*. Zagreb: Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture. Str. 27.

⁴⁴ Šalamon, K. (1980.). Iz povijesti đurđevačkog starog grada. *Podravski zbornik*, (6), Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/233688>. Str. 347. (datum pristupa: 14. ožujka 2024.).

⁴⁵ Na i. mj.

detaljan opis sredinom 17. stoljeća dao je već spomenuti poznati habsburški vojni kartograf Martin Stier. Danas je u utvrdi smješten galerijski prostor, dok se u potkrovlju nalazi donacija hrvatskog slikara Ivana Lackovića Croate koja broji više od 2000 slika, djela od preko 200 autora iz oko 20 zemalja svijeta.⁴⁶

Utvrda je nekada bila okružena močvarom, što je stvaralo prirodni oblik za zaštitu pa zato pripada tipu *Wasserburga*. Gradi se do 16. stoljeća. U vrijeme osmanlijskih napada i pada grada Virovitice 1552. pod njihovu vlast, utvrda je bila osobito značajna. Nakon njihova povlačenja iz Europe, više nema obrambenu ulogu. Uz osmanlijske napade na grad Đurđevac nastala je Legenda o Picokima. Pored utvrde se danas nalazi Hrvatska sahara koja je stanište četiriju deva i brojnim domaćim životinjama.⁴⁷

Slika 4. Utvrda Stari grad

Izvor:

https://www.gastronaut.hr/media/slike/restorani/djurdjevac-48350/stari-grad_djurdjevac12-660x330.jpg

(datum pristupa: 23. siječnja 2024.)

5. 2. Dvor Barnagor

⁴⁶ Zvonar, I. (2011.). Nekoliko crtica o povijesti Đurđevca. *Cris*, XIII (1), 289-299. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79808> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

⁴⁷ Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

Dvor Barnagor (Slika 5.) nalazi se u susjednom selu Čepelovac. Ovaj seoski posjed prema usmenoj predaji izgrađen je uz zamisao Petra von Trezića koji posjed i titulu dobiva prema zaslugama u bitci kod Solferina 1859. Izgrađen je u godinama 1862. – 1867., L — osnovom uz unutarnje dvorište i s izdvojenom obrambenom kulom. U turističkoj ponudi se mogu izdvojiti galerijski prostori, dvorište, Kazalište u šumi uz šumske drvene stube i Park pijetlova; nudi organizaciju ekološkog i seminarskog turizma, promocije umjetničkih fotografija, promocije etno-glazbe i knjiga, foto-safari i radionicu keramike.⁴⁸

Slika 5. Dvor Barnagor

Izvor: <https://static.jutarnji.hr/images/slike/2021/10/20/12863659.jpg> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.)

5. 3. Vodenica Sveta Ana

Sveta Ana najmanje je đurđevačko prigradsko naselje. U ponudi uz kapelicu sv. Antuna ima izletničko-poučnu stazu, gdje se putem mogu posjetiti gradina *Tybonyncz*, ostaci kaštela ili vidikovac. Uz izletničko-poučnu stazu u ponudi su i cikloturističke rute. Dani zlevanke manifestacija je koja se održava u srpnju svake

⁴⁸ Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

godine, a potpomognuta je Vodenicom Svete Ane (Slika 6.), odnosno kukuruznim brašnom koje se izrađuje u vodenici.⁴⁹ Rene Lovrenčić i Paškal Cvekan tvrde da se gradina iznad Svete Ane prvotno nazivala *Tybonyncz*, međutim, Ranko Pavleš to osporava analizirajući popise poreza s početka 16. stoljeća. Ti popisi jasno ukazuju da je Tiboninec bio u kotaru Rača, dok je Sušica bila u kotaru Komarnica. Stoga se zaključuje da su to bile dvije potpuno različite gradine.⁵⁰

Slika 6. Vodenica Sveta Ana

Izvor: https://glaspodravine.hr/wp-content/uploads/2021/08/dani_svete_ane36.jpg (datum pristupa: 23. siječnja 2024.)

⁴⁹ Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

⁵⁰ Miholek, V. (2010.). Prilozi poznavanju povijesti sela Sveta Ana pokraj Đurđevca. *Podravski zbornik*, (36). Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/227866>. Str. 164.

6. POJAM MANIFESTACIJE

Prema izabranoj literaturi, značajan segment ponude u turizmu, kao i motiv posjetiteljima za dolazak u turističku destinaciju, čine manifestacije. Ured za turizam Novog Zelanda kazuje da se termin turizam manifestacija, *event tourism*, nije široko koristio do kraja 1980. Znanstvena podloga za istraživanje manifestacija je u nastajanju, budući da su one odnedavno u znanstvenom smislu prepoznate kao zanimljiv fenomen. Stvarni učinci manifestacija na razvoju turističkih destinacija, kao i proces njihovog upravljanja, nisu dovoljno istraženi.

Pod vrste manifestacija mogu se ubrojiti umjetničke manifestacije, kulturne manifestacije, sportske i rekreacijske manifestacije, turističke manifestacije, poslovne manifestacije, vjerske manifestacije, ekološke manifestacije te obrazovne i znanstvene manifestacije.

Manifestacije prema vrsti organizatora uključuju privatne organizatore (ove su manifestacije uglavnom usmjerene kako bi se stvorio profit), neprofitne organizacije, državne agencije i javno-privatno partnerstvo.

Manifestacije prema razmjeru učinaka i veličini mogu biti lokalne (*local/community events*), velike (*major events*), značajne (*hallmark events*) i mega (*mega-events*).

Karakteristike manifestacija su jedinstvenost, kratkotrajnost, neopipljivost, radno-intenzivni projekti, fleksibilnost, neizvjesnost i složenost.

Iz svega navedenog, može se zaključiti da manifestacije proširuju turističko tržište destinacije, produžuju boravak turista, sudjeluju u izgradnji imidža destinacije te su elementi animacije i atrakcije. Manifestacijama se omogućava bolja promocija turističkih destinacija i također su elementi za privlačenje investicija u nju.⁵¹

⁵¹ Trošt, Lesić, K. (2016.). *Osnove turizma manifestacija: vrste, lokacija i doživljaji*. Institut za poljoprivredu i turizam Poreč. Zavod za turizam. dostupno na: https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/2016/160229_1_osnove.pdf (datum pristupa: 23. siječnja 2023.).

Mogu se izdvojiti i društvene funkcije manifestacija: valorizacija lokalne kulture, običaja i tradicije, osiguravanje rekreacije i zabave sudionika, društvena kohezija te društveni i kulturni napredak.⁵²

6. 1. Mitovi i legende

Mit, prema Hrvatskoj enciklopediji, neka je priča okarakterizirana nadnaravnim radnjama junaka ili bogova koji su utemeljitelji određene kulture. Kroz usmenu predaju zajednice, prepričavanje mita ritualni je događaj koji ima svrhu obnoviti kolektivno pamćenje i osjećaj pripadnosti jednoj cjelini. Mit nosi društvenu, kulturnu ili vjersku ulogu grupiranu oko središnjeg lika (junaka ili boga).⁵³ Mit može biti narativ ili priča koja u sadržaju ima temeljna načela vjerskih uvjerenja i običaja. Tematski se mit bavi pitanjima povezanim s konačnim razlozima čovjekova postojanja, kao što su počeci svijeta, svrha postojanja i krajnje odredište. Mit ima funkciju opisivanja i objašnjavanja svijeta na slikovit način te stvara uredno raspoređeni okvir koji služi kao pozadina za određeno djelovanje i ponašanje. U popularnom značenju, mit se često odnosi na nešto što se smatra istinitim, ali ne mora biti. Međutim, pravi mit u osnovi je religijski.⁵⁴

Hrvatska enciklopedija legendu opisuje kao vrstu narodne priče u stihu ili prozi, koja opisuje ovozemaljski život svetaca ili pojedinačno svetačko čudo. Postoje legende koje nisu ograničene na religiozne sadržaje, nego govore o odnosu običnog čovjeka i viših sila ili o životu narodnih junaka i namijenjene su zabavi. U moderno se doba legenda opisuje kao priča o životnim događajima poznatih ličnosti. Najstarije legende u Hrvatskoj potječu iz 13. stoljeća.⁵⁵ Danas se mitovi i legende kroz nove oblike turizma implementiraju u turističke ponude, kroz *storytelling*, odnosno pričanje priča. Legenda je priča pripovijedana kao istinita, koja se dogodila nakon stvaranja svijeta. Za razliku od mitova, legende su manje nesigurne, ali vjerojatno složenije. Ne mogu

⁵² Na i. mj.

⁵³ Hrvatska enciklopedija. *mit*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=41235> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

⁵⁴ Haviland, W. A. (2004.). *Kulturna antropologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap. Str. 384.

⁵⁵ Hrvatska enciklopedija. *legenda*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35853> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

biti pripisane nekom poznatom autoru i postoje u više verzija, ali su ispričane s dovoljno detalja da budu uvjerljive. Legende odražavaju kulturne vrijednosti društva iz kojih potječu i često uključuju mješavinu realizma i nadnaravnog. One nisu ograničene na neindustrijalizirana društva, odnosno mogu se pojaviti u modernim društvima. Legende služe za zabavu, pouku te podršku samosvijesti zajednice, obitelji ili nacije. U društvima s pismom, funkciju legendi može preuzeti povijest, koja ponekad uključuje elemente legendi kako bi se ljudi osjećali bolje zbog toga tko su.⁵⁶

⁵⁶ Haviland, W. A. (2004.). *Kulturna antropologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap. Str. 386.-387.

7. LEGENDA O PICOKIMA I TIJEK ODRŽAVANJA MANIFESTACIJE

Spomenuta đurđevačka utvrda Stari grad u 16. stoljeću priča *Legendu o Picokima*. *Legenda o Picokima* opstaje zahvaljujući usmenoj predaji, a govori o prodoru Osmanlija na područje Virovitice, odnosno na utvrdu Stari grad u Đurđevcu.

Radi lukavstva starice i njezinog prijedloga kapetanu grada, kada ih je napadala osmanlijska vojska, iz topa su branitelji ispalili posljednjeg pjetlića — *picoka*. Ulama-beg, misleći da oni još dugo mogu opstati, povlači se s osmanlijskom vojskom i izriče kletvu Đurđevčanima: *A vi tamo, pernati junaci, što picokima (pjetlići) bojeve bijete, ime Picoka do vijeka nosili! Picokima vas djeca zvala, a unuci vaši ostat će Picoki.*⁵⁷ Ovako su Đurđevčani dobili naziv *Picoki*, i svake godine održavaju ovu legendu trodnevnom manifestacijom u gradu, uz najglavnije ponovno izvođenje legende i popratnim sadržajima za posjetitelje.

Najstariji zapis vezan uz legendu potječe iz 1898., a nalazi se u rukopisu Tome Jalžabetića. Spomenuti političar i seljak, vođa Hrvatske pučke seljačke stranke u Podravini i Đurđevcu i pokretač seljačkog zadrugarstva, rukopis je pisao prema Antunu Radiću: *Osnova za sabiranje i proučavanje građe o narodnom životu.*⁵⁸

Godine 1910. ravnatelj i učitelj u Višoj građanskoj školi u mjestu Virje, napisao je pjesmu *Sulejman na Carevoj glavici (narodna priča u Virju)*, objavljenu u časopisu *Pučka prosvjeta*. U pjesmi je opisan Gjurgjev grad, odnosno Đurđevac koji napada Sulejman koji je vojsku i tabor postavio na brijegu Careva glavica, između Virja i Đurđevca u polju Jablanovec. U pjesmi je starici ime Kata, ali nije spomenuto ime — *picoki*. Pjesma je objavljena i pod nazivom *Turski car na Carevoj glavici*, 1911. u časopisu *Dalmatinski Hrvat iz Zadra.*⁵⁹

⁵⁷ Turistička zajednica grada Đurđevca. (2023.). *Legenda o picokima*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/legenda-o-picokima/> (datum pristupa: 23. siječnja 2023.).

⁵⁸ Muzej grada Đurđevca. *Utvrda Stari grad. Legenda o Picokima*. dostupno na: *Legenda o Picokima – Muzej Grada Đurđevca*. dostupno na: (www.muzej-djurdjevac.hr) (datum pristupa: 23. siječnja 2023.).

⁵⁹ Podravske širine. *Zapis o đurđevečkoj Legendi o Picokima iz 1910. Godine*, dostupno na: *Zapis o đurđevečkoj Legendi o Picokima iz 1910. godine - Podravske širine* (podravske-sirine.com.hr) (datum pristupa: 23. siječnja 2023.).

Pronađeni je zapis iz 1914., učitelja Ante Bursića u kojem je spomenuta legenda. Nadalje je *Legenda o Picokima* ispričana u dječjoj priči objavljenoj 1932. časopisu *Smilje-Vrelo*, a autor je đurđevački učitelj Martin Fuček. U priči je ispričano kako je nastalo ime *Picoki*.⁶⁰

Prva pučka spisateljica i političarka u Hrvatskom seljačkom pokretu, Mara Matočec, u politici djeluje od 1918. do 1940. U pjesmi *Picoki* iz 1933. istaknula je žensku ključnu ulogu u spašavanju grada Đurđevca.⁶¹

Nadalje, poznati zapisi su iz 1951., etnologa Zvonka Lovrenčevića od kazivača Stjepana Ružića i učitelja Andrije Ivančana.

Na datum 16. lipnja godine 1968. uz VI. Susret mladih u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, izveden je scenski nastup legende naziva *Napad na Stari grad* uz zidine Staroga grada. Idejni pokretač za nastup bio je đurđevački učitelj Ante Peroković. Scenarij je bio napisan od ondašnjeg direktora đurđevačkog Narodnog sveučilišta Martina Mihaldineca i profesorice Vlaste Tompak. Prikaz je režirao Pavle Mihajlović, režiser u mjesnom amaterskom kazalištu.

Sljedeći je scenski prikaz legende iz 1975., a spomenuti su prikazi bili prekretnica za osmišljavanje trodnevne manifestacije naziva *Legenda o Picokima*. Zagrebački glumci Jura Šaban i Drago Bahun u ožujku 1977. pišu scenarij za ljetne priredbe u Đurđevcu naziva *Đurđevac: Legenda i ljetno '77*. Scenarij navodi da Đurđevac može biti središte zabavnih i kulturnih manifestacija i mjesto za odmor i rekreaciju šire, budući da ima „autorsko pravo” za *Legendu o Picokima*, očuvanu utvrdu Stari grad, dok je okolni prostor idealne površine za održavanje priredbe na otvorenom, uz interes stanovnika za publiku i izvođenje programa.

Dana 24., 25. i 26. lipnja 1977. održava se program sa scenskom izvedbom *Legende o Picokima*. Osim izvedbe legende održavale su se priredbe koje su postale dio

⁶⁰ Podravske širine. (2016.). *Legenda o Picokima u dječjoj priči iz 1932. godine*. dostupno na: *Legenda o Picokima u dječjoj priči iz 1932. godine - Podravske širine* (podravske-sirine.com.hr) (datum pristupa: 23. siječnja 2023.).

⁶¹ Kolar. M. (2007.). *Podravka Mara Matočec, prva seljačka književnica i političarka u Hrvatskom seljačkom pokretu. Podravina*. Koprivnica. Str. 5.-25.

tradicije: izložbe ručnih radova, kolača, povorke aranžiranih kola koje prikazuju običaje Đurđevčana i okolice, sportske utakmice, folklorni nastupi, likovne izložbe i dr. Od godine 1977. Legenda se održava zadnjeg vikenda mjeseca lipnja i prerasla je u tradicionalni kulturno-zabavni događaj.

Godine 2008. manifestacija je osvojila europsko turističko priznanje (*European destination of excellence*) EDEN, u Bordeauxu.⁶²

Godine 2013. manifestacija od Udruge hrvatske putničke agencije (UHPA) i *Way to Croatia* turističkog magazina, Picokijada dobiva *Simply the best* titulu.⁶³

Godine 2022. održana je 54. manifestacija Picokijade, koju je posjetilo oko 50 000 posjetitelja.⁶⁴

Posjetitelji Picokijade svake godine imaju prilike doživjeti povijest svojeg mjesta, uživati u kulturi, običajima, tradiciji, degustiranju tradicionalnih jela iz Podravine i brojnim drugim aktivnostima. Središnji dio održavanja manifestacije je scenski prikaz legende (Slika 7.), koja oživljava povijesnu pobjedu nad Turcima kroz dojmljive audiovizualne, scenske i pirotehničke elemente. Na manifestaciji *Picokijada* sudjeluje preko 2 500 članova mnogobrojnih organizacija, institucija, kreativaca i udruga, institucija iz cijele Hrvatske. Program je sadržajan te se svake godine sastoji od brojnih gastronomskih ponuda, kulinarskih natjecanja, sajma rukotvorina, izložaba, koncerata, prikaza srednjovjekovnog načina življenja, festivala kulturnih nematerijalnih dobara te brojnih drugih sadržaja i aktivnosti.⁶⁵

⁶² Muzej grada Đurđevca. *Utvrda Stari grad. Legenda o Picokima*. dostupno na: Legenda o Picokima – Muzej Grada Đurđevca (muzej-djurdjevac.hr) (datum pristupa: 23. siječnja 2023.).

⁶³ Na i. mj.

⁶⁴ Mixer. *Picokijada 2022.: Posjetite najmasovniji hrvatski scenski spektakl*. 2022. dostupno na: Picokijada 2022: Posjetite najmasovniji hrvatski scenski spektakl (mixer.hr) (datum pristupa: 23. siječnja 2023.).

⁶⁵ Turistička zajednica grada Đurđevca. *Picokijada*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/picokijada/> (datum pristupa: 4. ožujka 2024.).

Slika 7. Prikaz legende na sceni

Izvor:

<https://glaspodravine.hr/wp-content/uploads/2023/06/legenda-o-picokima-picokijada-202364.jpg>

(datum pristupa: 5. svibnja 2024.)

8. VAŽNOST ODRŽAVANJA MANIFESTACIJE

Manifestacije su postale nezaobilazan dio turističke industrije, igrajući ključnu ulogu u privlačenju posjetitelja i obogaćivanju turističke ponude destinacija diljem svijeta. Pojam *turizam manifestacija* sve je prisutniji u suvremenom turizmu, no znanstveno istraživanje njihovog utjecaja tek je u razvoju. Raznovrsnost manifestacija obuhvaća kulturne, sportske, turističke, poslovne i druge događaje, organizirane od strane privatnih, javnih i neprofitnih sektora. Ključne karakteristike manifestacija su njihova jedinstvenost, privremeni karakter te fleksibilnost u prilagodbi različitim zahtjevima.

Turističke funkcije manifestacija uključuju širenje turističkog tržišta destinacije, produženje boravka turista, promociju destinacije te privlačenje investicija. One također imaju značajan utjecaj na sliku destinacije i povećanje njezine atraktivnosti za posjetitelje. Društvene funkcije manifestacija obuhvaćaju valorizaciju lokalne kulture, tradicije i običaja, osiguravanje rekreacije i zabave sudionicima te poticanje društvene kohezije i kulturnog razvoja.

Jedan od najznačajnijih primjera manifestacija koja objedinjuje kulturno, društveno i turističko bogatstvo destinacije je *Legenda o Picokima* u Đurđevcu. Ova je legenda duboko ukorijenjena u povijest grada, a održavanje manifestacije Picokijada rezultat je zajedničkog napora mnogih aktera, uključujući lokalnu zajednicu, organizatore, umjetnike i turističke agencije. Kroz godine, Picokijada je postala neizostavan događaj u kalendaru Đurđevca, privlačeći velik broj posjetitelja i promovirajući lokalnu kulturu i tradiciju. Dodatno, priznanja poput *European Destination of Excellence* potvrđuju njezinu važnost u kontekstu turističke ponude.

Očuvanje Picokijade ima iznimnu važnost i u kontekstu očuvanja povijesnog identiteta zajednice, pružajući priliku da se duboko ukorijenjena kulturna baština prenese na buduće generacije i osigura kontinuitet tradicije koja obogaćuje povijest grada Đurđevca.

Osim kulturnih i društvenih aspekata, manifestacije poput *Picokijade* imaju značajan ekonomski utjecaj na destinaciju. Potiču turističku potrošnju, razvoj lokalnog

gospodarstva i stvaraju nova radna mjesta. Stoga je održavanje ovakvih manifestacija ključno za turistički razvoj destinacija, pružajući posjetiteljima jedinstvena iskustva uz očuvanje kulturnog i društvenog identiteta zajednice.

Predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović bio je pokrovitelj 52. *Picokijade*. Glavni pokrovitelji i sponzori manifestacije kroz godine uključuju Ministarstvo kulture, Ministarstvo turizma, Vladu RH, Grad Zagreb, Podravku, Erste banku, INA-u d. d., Hrvatske šume i tako dalje. Njihova podrška ne pridonosi samo financijskom aspektu organizacije manifestacije, već i njezinoj promociji i prepoznavanju važnosti u nacionalnom i međunarodnom kontekstu.

Sudjelovanje manjih obrtnika, dioničkih društava ili OPG-ova na manifestacijama donosi mnogostruke koristi. Prvo, omogućuje im izravnu interakciju s potrošačima i širokom publikom, pružajući im priliku da predstave svoje proizvode ili usluge. Osim toga, sudjelovanje na manifestacijama kao što je Picokijada pruža im vidljivost i promociju na nacionalnoj i lokalnoj razini, što može rezultirati povećanjem prodaje i razvojem vlastitog brenda. Također, manifestacije često služe kao platforma za umrežavanje i stvaranje poslovnih kontakata, što može biti korisno za daljnji razvoj poslovanja. Na kraju, sudjelovanje na ovakvim događajima pridonosi očuvanju tradicije i kulturnog identiteta lokalne zajednice, što može biti važno za razvoj turizma i cjelokupnog gospodarstva regije.

9. VAŽNOST ZAŠTITE NEMATERIJALNIH KULTURNIH DOBARA

Konvencija za zaštitu nematerijalne kulturne baštine održana 2003. definira nematerijalnu kulturnu baštinu. Također daje preporuke i smjernice za upravljanje kulturnom baštinom i nudi dvije liste: *Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva* i *Listu nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita*. Ovim se navedenim preporukama i listama potiču zemlje u prepoznavanju vlastite nematerijalne kulturne baštine i potrebni koraci za zaštitu i očuvanje. Također je potaknuta suradnja lokalnih zajednica čija se kultura i/ili tradicija želi očuvati i zabilježiti.⁶⁶ Nematerijalna kulturna baština obuhvaća prakse, izraze, znanja, vještine, predstave, instrumente, rukotvorine, predmete i kulturne prostore povezane s navedenim.

Zaštita *Picokijade*, kao nematerijalne kulturne baštine, važna je za očuvanju tradicije i identiteta lokalne zajednice, kao i promicanje kulturne raznolikosti i bogatstva. Kroz *Picokijadu* se prenose prakse, izrazi, znanja i vještine duboko ukorijenjene u povijest grada Đurđevca i šire regije. Očuvanje ovakvih manifestacija pridonosi očuvanju lokalnog kulturnog identiteta te potiče osjećaj pripadnosti i zajedništva među lokalnim stanovništvom.

Zaštita nematerijalnih kulturnih dobara pridonosi očuvanju autentičnosti i raznolikosti kulturne baštine čitave nacije. Kroz promociju se stvara svijest o važnosti kulturne baštine i potrebi njezina očuvanja za buduće generacije. Manifestacije postaju dio šireg konteksta nacionalne i svjetske kulturne baštine, pridonoseći tako njezinoj vidljivosti i prepoznatljivosti.

Nematerijalna kulturna baština, uz *Picokijadu*, ima i gospodarski značaj jer potiče razvoj turizma i lokalnog gospodarstva. Ovakve manifestacije privlače posjetitelje iz različitih dijelova zemlje i svijeta te stvaraju prilike za razvoj turističke infrastrukture, ugostiteljstva, trgovine i drugih sektora. U konačnici, zaštita nematerijalne kulturne

⁶⁶ Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. (2019.). *Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO-ovim listama*. dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Bastina/Nematerijalna/Hrvatska%20nematerijalna%20kulturna%20ba%20na%20na%20UNESCO-ovim%20listama.pdf> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

baštine poput *Picokijade* ne osigurava samo očuvanje kulturnog identiteta i tradicije, već promiče i međukulturnu razmjenu, dijalog te razumijevanje među različitim zajednicama. Očuvanje manifestacija važno je za kulturnu, društvenu i gospodarsku dobrobit zajednice te pridonosi bogatstvu kulturnog nasljeđa čovječanstva.

Ministarstvo kulture RH 2007. *Legendi o Picokima* dodjeljuje trajni status nematerijalnog kulturnog dobra RH. Od travnja 2017. na zaštićenu listu nematerijalnih kulturnih dobara ulazi i *Pogača z oreji*, pogača s orasima. *Cimbal*, žičano glazbalo porijeklom iz Perzije 2012. postaje nematerijalno kulturno dobro RH. *UNESCO*, radi jednog od najznačajnijih europskih riječnih ekosustava, rijeke Dunava, Drave i Mure, proglašava poplavno područje kao Prekograničan rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav. Godine 1963. *Đurđevački pijesci* proglašeni su posebnim geografsko-botaničkim rezervatom kao jedinstveno stanište za brojne endemske vrste i vegetacije.⁶⁷

⁶⁷ Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

10. OSTALA ODABRANA NEMATERIJALNA KULTURNO-POVIJESNA BAŠTINA

Poglavlje opisuje ostalu odabranu nematerijalnu kulturno-povijesnu baštinu u koju se ubraja đurđevačka pogača s orasima; umijeće izrade i sviranja cimbula; KUD „Petar Preradović“ i Đurđevčice; te Podravska naiva, odnosno tip slikarstva u ovom području.

10. 1. Pogača z oreji

Kao što je već spomenuto, *pogača z oreji*, odnosno pogača s orasima (Slika 8.), upisana je na listi zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara od 2017. Zaštitu pogače pokrenula je đurđevačka Udruga žena. Priprema se od pet sastojaka, brašna, vode, soli, šećera i oraha. U posljednjih je 50 godina neizostavni kolač na izložbi *Picokijade*.⁶⁸ Uz nju se još na izložbi kolača prezentira i Svetojanska zlevanka.

Slika 8. Posluživanje pogače s orasima

Izvor: https://visitdjurdjevac.hr/wp-content/uploads/2019/03/IMG_8411.jpg (datum pristupa: 17. ožujka 2024.)

⁶⁸ Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

10. 2. Umijeće izrade i sviranja cimbula

Žičano glazbalo cimbal (Slika 9.) porijeklom je iz Perzije, a u Mađarskoj se koristi u 18. i 19. stoljeću. Skladatelji Stravinski i Listz uključuju cimbele u svoja djela i tijekom 20. stoljeća. U to vrijeme također se udomaćuju na glazbenoj sceni sjeverozapadne Hrvatske, danas se izrađuju i slušaju u đurđevačkoj Podravini. Izrađuju se u privatnim i malim radionicama, a 2012. proglašene su nematerijalnim kulturnim dobrom. Članovi Udruge cimbalista u Hrvatskoj najveći su promotori ovog instrumenta.⁶⁹

Slika 9. Cimbal

Izvor:

https://media.istockphoto.com/photos/hammered-dulcimer-picture-id176807061?k=6&m=176807061&s=612x612&w=0&h=DB2CCkEIAYiOsAIC6Dk_rDJn2VNvo_P2QJB_2orw3Gc (datum pristupa: 23. siječnja 2024.)

10. 3. KUD „Petar Preradović” i Đurđevčice

⁶⁹ Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

Kulturno-umjetničko društvo „Petar Preradović” (Slika 10.), nastaje 1873. i djeluje kroz razne oblike kulturnih djelatnosti, uz tamburašku, folklornu, likovnu, dramsku sekciju i pjevački zbor. Njihov se repertoar sastoji od 12 koreografija i 30-ak instrumentalnih, vokalnih i vokalno-instrumentalnih izvedaba. Đurđevčice su vokalni ženski ansambl nastao krajem 19. stoljeća.⁷⁰

Slika 10. KUD „Petar Preradović” i Đurđevčice

Izvor: <https://visitdjurdjevac.hr/wp-content/uploads/2017/02/Kud-PP5.jpg> (datum pristupa: 18. ožujka 2024.)

10. 4. Podravska naiva

Naivom (Slika 11.) se podrazumijevaju likovna stvaralaštva samoukih ljudi, karakterizira je stil u pomacima proporcije i perspektive, a stvara se uljem na staklu. Također postoji ulje na platnu, pastele i crteži. Najpoznatiji slikari su Ivan Generalić, Ivan Lacković Croata, Ivan Večenaj i Mijo Kovačić.⁷¹

⁷⁰ Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

⁷¹ Na i. mj.

Slika 11. Podravska naiva

Izvor: <https://visitdurdjevac.hr/wp-content/uploads/2017/02/Podravska-naiva.jpg> (datum pristupa: 18. ožujka 2024.)

11. VALORIZACIJA ĐURĐEVAČKIH PIJESAKA I OSTALE PRIRODNE ATRAKTIVNOSTI

Grad Đurđevac okružen je brojnim prirodnim atraktivnostima, a od njih se izdvajaju Đurđevački pijesci, Bilogora, rijeka Drava i park šuma Borik. Navedeni su u nastavku opisani, kao i valorizacija pijesaka pored Đurđevca.

11. 1. Đurđevački pijesci

Iako su *Đurđevački pijesci* (Slika 12.), predmet istraživanja od početka 20. stoljeća, i dalje ostaju nedovoljno istražena tema. Njihova važnost i uloga u prirodi Hrvatske zaslužuju sveobuhvatnu sintezu koja bi obuhvatila sve dosadašnje rezultate brojnih istraživanja i saznanja. O ovom su fenomenu raspravljali mnogi stručnjaci, uključujući pedologe, geologe, zoologe, geografе, botaničare, povjesničare i druge. Njihova su istraživanja rezultirala brojnim znanstvenim radovima i akademskim člancima objavljenim u stručnim časopisima i disertacijama, a najviše pažnje posvećeno je proučavanju životinjskog i biljnog svijeta.⁷²

U razdoblju holocena, nakon otapanja ledenjaka, krške je stijene odnosila rijeka Paleo-Drava, znatno veća od Drave danas. Snažni vjetrovi raznosili su po kopnu riječne nanose, a nakon što je Bilogora podignuta tektonskim procesima, Paleo-Drava premješta se na sjever. Za njom su ostale velike količine mulja i pijeska. Isti su sedimenti izloženi djelovanju vjetra, što dovodi do oblikovanja međudinskih udolina i pješčanih dina. Možemo zaključiti da su Đurđevački pijesci nastali na prijelazu pleistocena u holocen kombinacijom eolskih i fluvijalnih procesa. Trenutno, područje rezervata obuhvaća 19,5 hektara, dok su okolne poljoprivredne i šumske površine faktori koji mijenjaju sastav biljnog svijeta.⁷³

⁷² Miholek, V. (2022.). Agrarno iskorištavanje i pošumljavanje Đurđevački peskov. *Ekonomika i ekohistorija*, 18 (1), str. 17.-51. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/310160> (datum pristupa: 4. travnja 2024.).

⁷³ Ređep, T. (2017.). Flora Đurđevačkih pijesaka. Zagreb: Prirodoslovno matematički fakultet. Diplomski rad. dostupno na: <https://repozitorij.pmf.unizg.hr/islandora/object/pmf%3A1592/datastream/PDF/view> (datum pristupa: 5. travnja 2024.).

Kroz povijest, stanovnici Đurđevca nazivali su naslage pijeska *Peskima* i *Bregima*, prema lokalnom kajkavskom izričaju. Ovaj naziv se održao kroz stoljeća, iako je danas službeno prihvaćen naziv Đurđevački pijesci. Lokalni naziv, *Peski*, dobivaju radi pješčanih površina koje se nalaze u okolici Đurđevca, a stanovništvo ih razlikuje kao *Sesvečke*, *Kalnovečke* i *Molvarske*, ovisno o naselju u blizini kojeg se nalaze. Ovaj naziv potvrđen je na starim zemljovidima, poput onih između 1780. i 1868. Pijesci su također prikazani na starim kartografskim izvorima, primjerice, na karti Stjepana Glavača iz 1673. Istraživači su primijetili da je pijesak oko Đurđevca nosio metaforičke nazive poput *krvavih pijesaka* i *hrvatske Sahare*. Đurđevčani i stanovnici okolnih sela su teškim radom i pošumljavanjem pokušali suzbiti širenje golog i vjetrom nošenog pijeska, zbog čega su ih nazvali *krvavim pijescima*. Ovi nazivi se često koriste u medijima s velikim početnim slovima, što je netočno jer se nikada dosad nisu koristili kao geografski nazivi.⁷⁴ Rad objavljen u Hrvatskom geografskom glasniku, znanstvenog karaktera, opisuje nekadašnje prijetnje pijesaka.⁷⁵ Dio pijesaka je proglašen posebnim geografsko-botaničkim rezervatom radi jedinstvenog staništa brojnih endemskih vrsta i različitih vrsta vegetacija.⁷⁶

Ivan Soklić je 1943. proveo istraživanje vegetacije i flore đurđevačkih i podravskih pijesaka, identificirao je 297 vrsta lišaja i biljaka, od kojih je 166 vrsta pronađeno na području Đurđevačkih pijesaka. Opisao je prilagodbe biljaka na pjeskovitom tlu te identificirao posebnu zajednicu flore na podravskim pijescima koja do tada nije bila istražena. Profesor Radovan Kranjčev nastavio je istraživanje flore, gljiva i faune na tim pijescima. Kranjčev je u nizu radova opisao svaku psamofitnu⁷⁷ vrstu na pijescima te dokumentirao nestale biljne vrste s tih područja. Također je istraživao problematiku očuvanja i zaštite podravskih pijesaka te ukazao na nedostatke u provođenju zaštitnih mjera. Maja Kušt, studentica Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, u svojem diplomskom radu 2001. napravila popis od 118 biljnih vrsta na pijescima i zaključila da se smanjuje broj pješčarskih vrsta pa je stoga potrebno njihovo očuvanje i zaštita.

⁷⁴ Miholek, V. (2022.). Agrarno iskorištavanje i pošumljavanje Đurđevački peskov. *Ekonomska i ekohistorija*, 18 (1). Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/310160>. Str. 20. (datum pristupa: 23. travnja 2024.).

⁷⁵ Blašković, V. (1963.). Prirodne oznake đurđevačkih pijesaka, *Geografski glasnik*, 1.-3. dostupno na: 85288 (srce.hr) (datum pristupa: 23. travnja 2024.).

⁷⁶ Turistička zajednica grada Đurđevca, *Istraži Đurđevac*, dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

⁷⁷ *Sivkasta gladica, tipična biljka koja raste na pijesku.*

Radovan Kranjčev također je pokušao vratiti nestalu crnkastu sasu u rezervat, ali unatoč uspješnom presađivanju 1982., vrsta je ponovno nestala te je sadnja ponovljena 2005.⁷⁸

Slika 12. Đurđevački pijesci

Izvor: <https://visitdurdjevac.hr/wp-content/uploads/2017/02/SDC11061.jpg> (datum pristupa: 17. ožujka 2024.)

11. 2. Valorizacija Đurđevačkih pijesaka

Postojeći centar za posjetitelje Đurđevački pijesci multimedijalno posjetiteljima kroz koncept proširene stvarnosti u zatvorenom prostoru prikazuje sve posebnosti pustinjskog krajolika i bogatstvo raznolikosti životinjskog i biljnog svijeta koji živi na pijescima, bez obzira na godišnje doba i vremenske uvjete. Centar se nalazi u središtu Đurđevca, a mogao bi služiti i kao istraživački centar ukoliko se to može planirati za grad. U sklopu ovog centra završena je obnova i modernizacija objekta.

Osim stvaranja turističke i obrazovne vrijednosti, ključno je uzeti u obzir i potražnju posjetitelja za aktivnostima na području pijesaka. Bez adekvatne potražnje, ulaganje

⁷⁸ Ređep, T. (2017.). Flora Đurđevačkih pijesaka. Zagreb: Prirodoslovno matematički fakultet. Diplomski rad. dostupno na: <https://repozitorij.pmf.unizg.hr/islandora/object/pmf%3A1592/datastream/PDF/view> (datum pristupa: 5. travnja 2024.).

u razvoj i infrastrukturu na Đurđevačkim pijescima može prouzročiti financijski gubitak. S obzirom da je karakteristično iseljavanje stanovništva s tog područja, važno je razmotriti koliki će udio prihoda ulagači imati i koliko će tržište podržati razvoj turističkih i drugih aktivnosti. Stoga, osim stvaranja atraktivnih sadržaja, neophodno je provesti detaljno istraživanje tržišta kako bi se razumjele potrebe i interesi potencijalnih posjetitelja. Osim toga, važno je naglasiti da valorizacija Đurđevačkih pijesaka treba biti usklađena s ciljevima očuvanja okoliša. Razvoj infrastrukture i turističkih aktivnosti treba biti ekološki održiv, da se sačuvaju prirodne atraktivnosti i biološka raznolikost tog područja za buduće generacije. Uspješna valorizacija Đurđevačkih pijesaka zahtijeva ravnotežu između ekonomskih interesa i očuvanja okoliša. U obzir se mora uzeti financijska isplativost ulaganja, odnosno potražnja posjetitelja i dugoročna održivost razvoja.

Valorizacija đurđevačkih pijesaka na temelju potražnje koja se treba istražiti, mogla bi uključivati:

- Edukativne staze: postavljanje staza koje pružaju posjetiteljima informacije o nastanku, flori i fauni ovog područja. Na stazama mogu biti postavljeni informativni panoji, interaktivne instalacije ili čak mobilne aplikacije koje posjetiteljima pružaju dodatne informacije.
- Avanturistički turizam: organizacija avanturističkih aktivnosti poput pješaćenja, planinarenja, biciklizma ili izgradnja adrenalinskih parkova. Ovo privlači posjetitelje koji traže aktivni odmor i žele istražiti netaknutu prirodu.
- Eko-turizam: promoviranje održive prakse posjetiteljima i lokalnoj zajednici te pružanje prilike sudjelovanja u očuvanju kroz volonterske akcije čišćenja područja ili pošumljavanja područja.
- Kulturni turizam: organiziranje kulturnih događaja, kazališnih predstava, umjetničkih izložaba ili koncerata na otvorenom u blizini pijesaka. Ovo posjetiteljima pruža priliku za doživljaj lokalne kulture i tradicije.
- Gastronomsku ponudu: razvijanje gastronomske ponude temeljene na lokalnim specijalitetima i tradicionalnoj kuhinji područja. Restorani i kafići u blizini pijesaka mogu ponuditi autentična jela i pića koja će upotpuniti iskustvo posjetitelja.

- Atrakcije za obitelji: osigurane sadržaje za obitelj, poput dječjih igrališta, mogućnost održavanja obiteljskih piknika ili edukativnih radionica za djecu o prirodi i održivosti.
- Sportske aktivnosti: Razvijanje sportskih sadržaja poput sportskih terena, penjalica ili terena za odbojku na pijesku kako bi privukli ljubitelje sportskih aktivnosti i rekreacije.
- Turistički smještaj: izgradnja turističkih objekata poput kampova, ruralnih kućica ili eko-hotela koji će posjetiteljima pružiti udoban i autentičan boravak u blizini pijesaka.
- Obrazovanje i učenje: obrazovne programe i aktivnosti. Djeca bi mogla imati priliku boraviti u prirodi, istraživati raznolikost biljnog i životinjskog svijeta te učiti o geološkim procesima koji su oblikovali ovo područje. Interaktivne nastavne aktivnosti, terenska istraživanja i edukativne šetnje kroz rezervat mogli bi pružiti dragocjeno iskustvo učenja o prirodi, očuvanju okoliša i važnosti ekološke osviještenosti.

Pri turističkoj valorizaciji Đurđevačkih pijesaka važno je pažljivo planirati i implementirati mjere zaštite okoliša kako bi se očuvala prirodna ravnoteža i atraktivnost ovog područja. Nekoliko dodatnih prijedloga kako integrirati zaštitu okoliša u turističke aktivnosti navedeno je u nastavku:

- Održivi prijevoz: poticanje posjetitelja da koriste održive oblike prijevoza poput javnog prijevoza, bicikala ili električnih vozila kako bi smanjili emisiju CO² i negativan utjecaj na okoliš.
- Recikliranje i upravljanje otpadom: postavljanje kontejnera za razvrstavanje otpada na turističkim lokacijama i educiranje posjetitelja o važnosti recikliranja i pravilnog odlaganja otpada.
- Zaštita biljnog i životinjskog svijeta: postavljanje jasnih smjernica i ograničenja kako bi se zaštitile endemske vrste biljaka i životinja koje nastanjuju pijeske. Ograničenje pristupa osjetljivim područjima tijekom razdoblja gniježđenja i razmnožavanja.
- Edukacija o očuvanju okoliša: organiziranje edukativnih programa i radionica za posjetitelje svih dobnih skupina kako bi se podignula svijest o važnosti očuvanja okoliša i biološke raznolikosti.

- Održavanje infrastrukture: redovito održavanje turističke infrastrukture poput staza, parkirališta i toaleta kako bi se smanjio negativan utjecaj na okoliš i osigurao siguran boravak posjetiteljima.
- Suradnja s lokalnom zajednicom: uključenje lokalnog stanovništva u proces planiranja i upravljanja turističkim aktivnostima kako bi se osigurali njihovi interesi i potrebe te da se turizam razvija na održiv način.
- *Monitoring* i evaluacija: redovito praćenje utjecaja turizma i drugih utjecaja na okoliš kroz sustavno prikupljanje podataka i evaluaciju učinka. Na temelju istraženih rezultata, prilagoditi strategije i mjere kako bi se minimizirali negativni utjecaji na okoliš.

Na temelju prethodnog, u nastavku se nalazi (Tablica 1.) SWOT analiza pri valorizaciji Đurđevačkih pijesaka, a nakon nje, (Tablica 2.) PEST analiza za valorizaciju Đurđevačkih pijesaka.

Tablica 1. SWOT analiza valorizacije Đurđevačkih pijesaka

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Prirodne atrakcije:</i> Đurđevački pijesci posjeduju bogatu biološku raznolikost i geomorfološke značajke, što ih čini privlačnim odredištem za turiste i posjetitelje. • <i>Potencijal za raznolike aktivnosti:</i> Raznolikost predloženih aktivnosti poput edukativnih staza, avanturističkih turističkih sadržaja, eko-turizma, kulturnih događanja i sportskih aktivnosti pruža širok spektar iskustava za posjetitelje svih interesa. • <i>Edukativne mogućnosti:</i> Obrazovni programi i aktivnosti omogućuju posjetiteljima da uče o 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nedostatak adekvatne infrastrukture:</i> Nedostatak razvijene turističke infrastrukture, kao što su smještajni kapaciteti i prijevozne veze, može ograničiti privlačnost područja za posjetitelje. • <i>Iseljavanje stanovništva:</i> Trend iseljavanja stanovništva s tog područja može utjecati na dostupnost radne snage i lokalnu podršku razvoju turizma. • <i>Nedovoljna svijest o očuvanju okoliša:</i>

<p>prirodi, očuvanju okoliša i lokalnoj kulturi, što dodatno obogaćuje njihovo iskustvo posjete.</p>	<p>Nedostatak svijesti i prakse o održivosti među posjetiteljima i lokalnom stanovništvu može dovesti do negativnog utjecaja na okoliš.</p>
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Povećanje turističke potražnje:</i> Rastući interes za ekološki održivim putovanjima i avanturističkim iskustvima može potaknuti povećanu potražnju za destinacijama. • <i>Suradnja s lokalnom zajednicom:</i> Aktivna suradnja s lokalnom zajednicom može osigurati podršku lokalnog stanovništva, povećati autentičnost turističke ponude i omogućiti razvoj lokalnih poduzeća i obrta. • <i>Povećanje svijesti o očuvanju okoliša:</i> Edukativni programi i inicijative mogu pridonijeti podizanju svijesti o važnosti očuvanja okoliša među posjetiteljima i lokalnim stanovništvom. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Negativni utjecaji na okoliš:</i> Intenzivna turistička aktivnost može negativno utjecati na prirodne resurse i biološku raznolikost, posebice ako se ne primjenjuju adekvatne mjere očuvanja okoliša. • <i>Sezonalni tip turizma:</i> Hrvatska je okarakterizirana kao destinacija sunca i mora pa je najveći fokus stavljen na primorska područja. • <i>Nestabilnost tržišta:</i> Promjene u turističkim trendovima, ekonomska nestabilnost ili nepredviđeni događaji poput elementarnih nepogoda ili pandemije mogu imati negativan utjecaj na turističku potražnju i prihode.

Izvor: Samostalna izrada.

Tablica 2. PEST analiza valorizacije Đurđevačkih pijesaka

POLITIČKI FAKTORI	EKONOMSKI FAKTORI
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Regulativa o zaštiti okoliša:</i> Strogi propisi i regulative o zaštiti okoliša mogu utjecati na planiranje i 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Gospodarska stabilnost:</i>

<p>izgradnju infrastrukture te način poslovanja u određenom sektoru.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Potpura lokalne i nacionalne vlade:</i> Potpora lokalnih i nacionalnih vlasti u promicanju turizma može olakšati ulaganja i razvoj turističkih projekata. 	<p>Opća gospodarska stabilnost i kupovna moć posjetitelja mogu utjecati na turističku potražnju i prihode od turizma.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Sezonska priroda turizma:</i> Sezonska priroda turizma može dovesti do oscilacija u prihodima i potrebama za sezonskim zapošljavanjem.
<p>DRUŠTVENI FAKTORI</p>	<p>TEHNOLOŠKI FAKTORI</p>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Demografske promjene:</i> Promjene u demografskoj strukturi, poput starenja populacije ili migracija stanovništva, mogu utjecati na potražnju za turističkim destinacijama. • <i>Trendovi u turističkim preferencijama:</i> Promjene u turističkim preferencijama i interesima, poput povećane potražnje za ekološki održivim turizmom, mogu utjecati na turističku potražnju i ponudu. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Digitalna promocija:</i> Upotreba digitalnih platformi i tehnologija za promociju turističke ponude može povećati svijest i privući veći broj posjetitelja. • <i>Inovativne turističke usluge:</i> Implementacija tehnoloških inovacija u turističke usluge, poput virtualnih tura ili pametnih rješenja za posjetitelje, može poboljšati turističko iskustvo.

Izvor: Samostalna izrada.

Projekt „Održivo upravljanje i povećanje atraktivnosti Đurđevačkih pijesaka“ trajao je od 1. rujna 2015. do 1. kolovoza 2021. Ukupna vrijednost projekta tada je iznosila 17.319.657,97 kuna, a financiran je iz Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF) u okviru *Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.*

Projektne partneri bili su Grad Đurđevac kao vodeći partner, Turistička zajednica Grada Đurđevca, Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Koprivničko-križevačke županija te Lokalna akcijska grupa Podravina.

Područje Đurđevačkih pijesaka, budući da je važno za lokalno gospodarstvo i turizam te povezano s prirodnim i kulturnim bogatstvima temeljenim na povijesnoj baštini,

projektom „Održivo upravljanje i povećanje atraktivnosti Đurđevačkih pijesaka“, naglašava važnost zaštite i očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti te promovira povećanje svijesti javnosti o ovoj prirodnoj atraktivnosti. Kako bi se povećala atraktivnost, edukativni kapacitet i održivo upravljanje, u sklopu projekta izrađena je projektno-tehnička dokumentacija i Studija upravljanja posjetiteljima s Akcijskim planom. Rekonstruirana su dva objekta za Posjetiteljski centar i Školu u prirodi Borik, postavljene punionice i informativno-edukativne ploče te nabavljeni električni bicikli. Projekt je unaprijedio sadržaje i infrastrukturu za razvoj raznih vrsta turizma, uključujući kulturni, školski, izletnički, obiteljski, ruralni, biciklistički i zeleni turizam. Znanstveni monitoring, proveden je od Javne ustanove za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode, gdje su izrađene stručne studije valorizacije i vođenja, dodatno je očišćeno područje rezervata, postavljene su informacijske ploče i „Hotel za kukce“ te održane brojne radionice i terenske edukacije. Svrha aktivnosti bila je promocija rezervata i njegove bioraznolikosti te aktivnosti projekta koje se na njemu provode. Cilj je bio povećanje turističke atraktivnosti izgradnjom novih i uređenjem postojećih sadržaja i infrastrukture uz uspostavu sustava upravljanja posjetiteljima na području pijesaka. Razvijanje javne svijesti o važnosti očuvanja krajobrazne i biološke raznolikosti područja Đurđevačkih pijesaka kroz edukaciju i promociju.⁷⁹

11. 3. Bilogora

Bilogora (Slika 13.), se prostire od sjeverozapadnog Kalnika do Slavonije i Papuka na jugoistoku. Najviši vrh je 309 metara nadmorske visine, Stankov vrh. Bilogorski kraj nudi Prvu hrvatsku konjičku turističku stazu, a može se i šetati ili voziti se biciklom.⁸⁰

⁷⁹ Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Koprivničko-križevačke županije. „Održivo upravljanje i povećanje atraktivnosti Đurđevačkih pijesaka“. dostupno na: <https://zastita-prirode-kckzz.hr/projekt/prirodna-bastina-durdevac/> (datum pristupa: 28. svibnja 2024.).

⁸⁰ Kuzmić, S. (2020.). *Zeleni biseri Hrvatske*, dostupno na: Bilogora - visinom najniža, a prostranstvom najveća hrvatska planina | HKM (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

Slika 13. Bilogora

Izvor: <https://visitdurdjevac.hr/wp-content/uploads/2017/02/DSCN0593.jpg> (datum pristupa: 17. ožujka 2024.)

11. 4. Rijeka Drava

Rijeka Drava (Slika 14.), pripada u jednu od posljednjih nizinskih rijeka u Europi koje su očuvane. Karakterizira je krajobrazna i biološka raznolikost. Može služiti za ribolov, foto-safari za brojne životinje koje ovdje obitavaju, kao i za promatranje ptica. Također se na pješčanoj obali može kupati, kao i na šljunčanom sprudu, ili se voziti brodom i kajakom.⁸¹

⁸¹ Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

Slika 14. Rijeka Drava u Đurđevcu

Izvor: <https://visitdjurdjevac.hr/wp-content/uploads/2017/02/DSCF0019.jpg> (datum pristupa: 14. veljače 2024.)

11. 5. Park šuma Borik

Park šuma Borik (Slika 15.), bagremova je i borova šuma stara stotinjak godina. U šumi je razgranata mreža puteljaka i utabani zemljani put s usputnim mjestima za odmor ili rekreaciju. Šuma služi kao sportsko-rekreacijska zona gdje se može šetati, trčati i voziti bicikl.⁸²

U šumi je 2021. dovršen projekt izrade hotela za djecu, gdje su ukupni prihvatljivi izdaci projekta iznosili 17.319.657,97 HRK. Projekt izgradnje hostela za djecu sufinancirala je Europska unija, Europskim fondom za regionalni razvoj (ERDF) u sklopu Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.*, s ukupnim iznosom od 13.678.947,16 HRK.⁸³

Slika 15. Park šuma Borik

Izvor: <https://visitdjurdjevac.hr/wp-content/uploads/2017/02/radovi-4-mj.-2011.-189.jpg> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.)

⁸² Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

⁸³ Europski strukturni i investicijski fondovi. Popis projekata. (2019.). *Održivo upravljanje i povećanje atraktivnosti Đurđevačkih pijesaka*. dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/popis-projekata/odrzivo-upravljanje-i-povecanje-atraktivnosti-durdevackih-pijesaka/> (datum pristupa: 23. siječnja 2024.).

12. ZAKLJUČAK

U suvremenom kontekstu, istraživanje, zaštita i promocija kulturne baštine postaju ključni čimbenici u razvoju lokalnih zajednica. Grad Đurđevac je istaknut primjer kontinentalnog grada u Hrvatskoj, s bogatom poviješću, nasljeđem i prirodnim ljepotama. Ističe se kao središte koje pruža mnoge prilike za održivi razvoj putem kulturnog ili drugih određenih selektivnih oblika turizma, kao što su oblici turizma prilikom valorizacije Đurđevačkih pijesaka.

Istraživanje arheoloških nalazišta na području nekadašnje *Gornje Komarnice* pruža uvid u kontinuitet naseljenosti i kulture. Također ukazuje na važnost razumijevanja povijesnih događaja za oblikovanje identiteta i povezanosti s prošlošću. Razvoj gospodarstva, turizma i lokalne zajednice izravno je povezan s poznavanjem i promocijom bogate kulturne baštine, koja predstavlja izvor inspiracije, obogaćuje kulturni život i potiče ekonomski razvoj.

Legenda o Picokima, priča priču o povijesti grada, a danas se prikazuje kroz manifestaciju *Picokijadu*. Održavanje manifestacije nije samo lokalni događaj, već i važan element nematerijalne kulturne baštine Hrvatske. Njezino očuvanje ključno je za očuvanje tradicije, identiteta i kulturne raznolikosti te promicanje svijesti o važnosti kulturne baštine. Picokijada simbolizira hrabrost i otpornost lokalnog stanovništva tijekom povijesnih izazova. Manifestacija, isto tako, predstavlja jedinstvenu priliku za međukulturnu razmjenu, dijalog i razumijevanje.

Razvoj turizma, s druge strane, ne smije ugroziti očuvanje prirodnih ljepota i okoliša. Implementacija turističkih projekata mora se provoditi na način koji čuva i štiti prirodne resurse, poput Đurđevačkih pijesaka, Bilogore, rijeke Drave i park šume Borik. Održivi turizam nije samo način privlačenja posjetitelja, već i obveza prema budućim generacijama za očuvanje prirode i okoliša.

Kroz integrirani pristup, koji uključuje suradnju lokalne zajednice, institucija i državnih tijela, Đurđevac može postati primjer održivog razvoja, u kojem se kulturna baština, turizam i zaštita okoliša promiču kao neodvojivi dijelovi dobrobiti za lokalnu zajednicu.

Ulaganja u istraživanje, zaštitu i promociju kulturne baštine te razvoj održivog turizma, ključno je za stvaranje sveobuhvatnog, uključenog i prosperitetnog društva koje cijeni povijesno nasljeđe. Valorizacija prirodnih i antropogenih atraktivnosti putem održivog razvoja, osigurava kvalitetan život sadašnjim i budućim generacijama.

Za grad je bitno izgraditi prometnu infrastrukturu koja će omogućiti povezivanje regija, poticati gospodarski razvoj i olakšati svakodnevne aktivnosti građana. Komunalna infrastruktura; vodoopskrba, odvodnja, zbrinjavanje otpada i javnih površina, osigurava zdravije okruženje i kvalitetniji životni standard.

Stvaranje dobre socijalne infrastrukture; obrazovanje, socijalna skrb, zdravstvo i kulturne institucije, rezultira uključenosti lokalne zajednice u sveobuhvatan razvoj.

Integrirani razvoj navedene infrastrukture pridonosi održivosti i prosperitetu zajednice, istovremeno poštujući principe zaštite okoliša i očuvanja kulturne baštine. Za grad Đurđevac je stoga neophodno obuhvatiti sve navedene segmente za daljnji obrazovni, ekonomski, gospodarski, turistički i kulturni razvoj.

LITERATURA I IZVORI

Knjige, članci i Internetske stranice

1. Čimin, R. (2022.). *Arheološki genom Podravine (Razvoj i prostorna organizacija srednjovjekovnih posjeda na području Gornje Komarnice)*. Koprivnica: Meridijani.
2. Čimin, R. (2021.). Počelo srednjovjekovnog Durdevca na položaju Sošice. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 54 (1), str. 411.-444.
<https://doi.org/10.52064/vamz.54.1.22>
3. Blašković, V. (1963.). Prirodne oznake đurđevačkih pijesaka, *Geografski glasnik*, 1.-3. dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/85288>
4. Europski strukturni i investicijski fondovi, Popis projekata, *Održivo upravljanje i povećanje atraktivnosti Đurđevačkih pijesaka*, 2019., dostupno na: <https://strukturnifondovi.hr/popis-projekata/odrzivo-upravljanje-i-povecanje-atraktivnosti-durdevackih-pijesaka/>
5. Grad Đurđevac. *Brošura*. dostupno na: <https://djurdjevac.hr/wp-content/uploads/2021/07/Brosura.pdf>
6. Grad Đurđevac. *Geografski položaj*. dostupno na: <https://djurdjevac.hr/o-durdevcu/geografski-polozaj/>
7. Hodalić, I. (2012.). *Iz povijesti đurđevačke Podravine – kako su hrvatski krajišnici "zarobili" Napoleona 1796. godine*. Zagreb: Matica hrvatska ogranak Đurđevac.
8. Haviland, W. A. (2004.). *Kulturna Antropologija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
9. Hrvatska Enciklopedija. *arheološka nalazišta*. dostupno na: <https://enciklopedija.hr/clanak/arheoloska-nalazista>
10. Hrvatska enciklopedija. *legenda*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=35853>
11. Hrvatska enciklopedija. *mit*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=412>
12. Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Koprivničko-križevačke županije. „Održivo upravljanje i povećanje atraktivnosti

- Đurđevačkih pijesaka“. dostupno na:
<https://zastita-prirode-kckzz.hr/projekt/prirodna-bastina-durdevac/>
13. Kolar, M. (2007.). Podravka Mara Matočec, prva seljačka književnica i političarka u Hrvatskom seljačkom pokretu, *Podravina*, Koprivnica, str. 5.-25.
14. Koprivničko-križevačka županija. (2001.). *Prostorni plan Koprivničko-križevačke županije*. Koprivnica, Hrvatska. dostupno na:
https://prostorno-kkz.hr/doc/PROSTORNI_PLAN_KOPRIVNICKO_KRIZEVACKE_ZUPANIJE.pdf
15. Kruhek, M. (1985.). Povijesni osvrt na postanak starog grada u Đurđevcu. *Đurđevac – stari grad – konzervatorska studija*. Zagreb: Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture.
16. Kuzmić, S. (2020.). *Zeleni biseri Hrvatske*. dostupno na: Bilogora - visinom najniža, a prostranstvom najveća hrvatska planina | HKM
17. Miholek, V. (2022.). Agrarno iskorištavanje i pošumljavanje Đurđevačkih peskov. *Ekonomika i ekohistorija*, 18 (1), str. 17.-51. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/310160>
18. Miholek, V. (2010.). Prilozi poznavanju povijesti sela Sveta Ana pokraj Đurđevca. *Podravski zbornik*, (36), str. 161.-180. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/227866>
19. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. (2019.). *Hrvatska nematerijalna kulturna baština na UNESCO-ovim listama*. dostupno na:
<https://min-kulture.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/Bastina/Nematerijalna/Hrvatska%20nematerijalna%20kulturna%20ba%20na%20UNESCO-ovim%20listama.pdf>
20. Miletić, D. (2012.). *Plemićki gradovi kontinentalne Hrvatske*. Zagreb: Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske.
21. Muzej grada Đurđevca, *Utvrdna Stari grad, Legenda o Picokima*, dostupno na: Legenda o Picokima – Muzej Grada Đurđevca (muzej-djurdjevac.hr)
22. Mixer. *Picokijada 2022: Posjetite najmasovniji hrvatski scenski spektakl, 2022.*, dostupno na: Picokijada 2022: Posjetite najmasovniji hrvatski scenski spektakl (mixer.hr)
23. Pavleš, R. (2013.). *Podravina u srednjem vijeku Povijesna topografija Srednjovjekovne Gornje Komarnice (ludbreška, koprivnička i đurđevačka Podravina)*. Koprivnica: Meridijani.

24. Podravske širine. (2016.). *Zapis o đurđevečkoj Legendi o Picokima iz 1910. godine*. dostupno na: Zapis o đurđevečkoj Legendi o Picokima iz 1910. godine - Podravske širine (podravske-sirine.com.hr)
25. PORA. *Grad Đurđevac*. dostupno na: <https://pora.com.hr/grad-durdevac/>
26. Ređep, T. (2017.). *Flora Đurđevačkih pijesaka*. Zagreb: Prirodoslovno matematički fakultet. Diplomski rad., dostupno na: <https://repositorij.pmf.unizg.hr/islandora/object/pmf%3A1592/datastream/PDF/view>
27. Šalamon, K. (1980.). Iz povijesti đurđevačkog starog grada. *Podravski zbornik*, (6), str. 344.-356. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/233688>
28. Šulc, I. i Zagoda, I. (2015.). Tabula Peutingeriana. *Geografski horizont*, 61. (2.), 92-95. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/304820>
29. Trošt, Lesić, K. (2016.). *Osnove turizma manifestacija: vrste, lokacija i doživljaji*. Institut za poljoprivredu i turizam Poreč. Zavod za turizam. dostupno na: https://www.istra-istria.hr/fileadmin/dokumenti/novosti/2016/160229_1_osnove.pdf
30. Turistička zajednica grada Đurđevca. *Istraži Đurđevac*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/>
31. Turistička zajednica grada Đurđevca. (2023.). *Legenda o picokima*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/legenda-o-picokima/>
32. Turistička zajednica grada Đurđevca. *Picokijada*. dostupno na: <https://visitdjurdjevac.hr/picokijada/>
33. Zvonar, I. (2011.). Nekoliko crtica o povijesti Đurđevca. *Cris*, XIII (1), str. 289.-299. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/79808>

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. Republika Hrvatska i Koprivničko-križevačka županija.....	7
Slika 2. Položaj lokaliteta Đurđevac – Sošice na topografskoj karti.....	12
Slika 3. Plan obnove utvrde Martina Stiera.....	19
Slika 4. Utvrda Stari grad.....	22
Slika 5. Dvor Barnagor.....	23
Slika 6. Vodenica Sveta Ana.....	24

Slika 7. Prikaz legende na sceni.....	31
Slika 8. Posluživanje pogače s orasima.....	36
Slika 9. Cimbali.....	37
Slika 10. KUD „Petar Preradović” i Đurđevčice.....	40
Slika 11. Podravska naiva.....	41
Slika 12. Đurđevački pijesci.....	42
Slika 13. Bilogora.....	49
Slika 14. Rijeka Drava u Đurđevcu.....	49
Slika 15. Park šuma Borik.....	50

Tablice

Tablica 1. SWOT analiza valorizacije Đurđevačkih pijesaka.....	45
Tablica 2. PEST analiza valorizacije Đurđevačkih pijesaka	46

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad istražuje ključne faktore valorizacije materijalne i nematerijalne baštine grada Đurđevca u Hrvatskoj, gdje je težište na njezinoj zaštiti i promociji. Posebice se ističe značaj manifestacija poput Picokijade za očuvanje lokalnog identiteta. Razvoj održivog turizma valorizacije Đurđevačkih pijesaka, uz poštivanje okoliša, ključan je za ekonomski i društveni napredak. Također, naglašena je važnost izgradnje infrastrukture za unaprjeđenje kvalitete života lokalnog stanovništva. Kroz integrirani pristup razvoju, grad Đurđevac teži postati model održivog razvoja, promovirajući kulturnu baštinu, turističke potencijale i zaštitu okoliša. Ulaganja u istraživanje, zaštitu i promociju kulturne baštine, razvoj održivog turizma i izgradnju adekvatne infrastrukture ključna su za ostvarivanje ciljeva održivog razvoja lokalnih zajednica.

Ključne riječi: Grad Đurđevac, materijalna i nematerijalna kulturna baština, Picokijada, valorizacija Đurđevačkih pijesaka

ABSTRACT

The town of Đurđevac, „Picokijada” and the valorization of Đurđevac sands

This thesis explores the key factors in the valorization of the tangible and intangible heritage of the town of Đurđevac in Croatia, with focus on its protection and promotion. The significance of events such as the „Picokijada” for preserving local identity is particularly emphasized. The development of sustainable tourism and the valorization of the Đurđevac sands, while respecting the environment, are crucial for economic and social progress. Additionally, the importance of infrastructure construction for improving the quality of life of the local population is highlighted. Through an integrated approach to development, the town of Đurđevac aims to become a model of sustainable development, promoting cultural heritage, tourism potentials, and environmental protection. Investments in research, protection and promotion of cultural heritage, sustainable tourism development, and the construction of adequate infrastructure are crucial for achieving the goals of sustainable development of local communities.

Key terms: The town of Đurđevac, tangible and intangible cultural heritage, „Picokijada”, valorization of the Đurđevac sands

Ivan Lajnvaš, prof. izv. savjetnik